

ЛЕЗГИ

Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!

11-СЕНТЯБРДИЗ Сулейман-Стальский райондин Кьулан Ст'алрин хуьре фельдшервилнин акушервилнин пункт кардик акатна. Ам ачухунин мярекатда РД-дин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министрдин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Абдулмуслим Абдулмуслимова, райондин кьил Нариман Абдулмуталибова, "Дагсельхозстрой" ГКУ-дин директор Мегьамед Юсупова, "Минмелиоводхоз РД" ФГБУ-дин регьбер Залкип Кьурбанова ва масабур иштиракна. "Хуьруьн мулкар еримлу авун" программадин сергьятра аваз эцигнавай ФАП герек тир вири тадаракарди таъмин тир акушердин, фельдшердин, терапевтдин ва процедурайрин кабинетрикай ибарат я. 2200 агъали яшамеш жезвай Кьулан Ст'алрин хуьруьн жемиятди ихтин пункт ачухун фадлай вилив хуьзвай. Нариман Абдулмуталибова ФАП арадал гьунин карда иштираккай виридаз сагьрай лагьана.

1920 – йисалай акъатзава

N 37 (10838) хемис 13-сентябрь, 2018-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Виликди финин ц'ийи девир

Владимир Васильев Дагъустандин Кьилин кьуллугьдал хкяна

РД-дин Халкьдин Собранидин депутатри, чинеба сесер гуналди, 69 йисан яшда авай Владимир Васильев Дагъустандин Кьилин кьуллугьдал хкяна.

"Депутатрин къадар 90 кас я, бюллетенар къачуна 86-да. Сесер гана: В.Васильеваз - 77 сес", - сесер гунин нетижаяр Счетный комиссиядин председатель Фикрет Ражабова раижна. Республикадин Халкьдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова Владимир Васильев, гьа ик, республикадин Кьилин кьуллугьдал хкянавайдан гьакьиндай малумарна.

2018-йисан 17-августдиз РФ-дин Президентди региондин кьилин кьуллугьдал хкяндайвал Дагъустандин Халкьдин Собрание килигун патал Владимир Васильеван, гьакьни РД-дин Халкьдин Собранидин Председателдин заместителар тир Камил Давдиеван ва Магьмуд Магьмудован кандидатураяр теклифнай.

Камил Давдиеваз 5 депутатди, Магьмуд Магьмудоваз 4 парламентарийди чпин сесер гана.

Региональный законодательстводал асаслу яз. Дагъустандин Кьил, Госдумада ва республикадин Халкьдин Собранида векилвалзавай партири къалуруналди, государстводин Кьили теклифнавай кандидатурайрин жергедай республикадин парламентдин депутатри хкязавайди я. РФ-дин Президентди, сесер гудалди 20 йикъалай т'имил тушиз вахт амаз, вичиз къалурунавай кандидатурайрикай региондин руководителдин кьуллугьдал хкягун патал Законодательный собранидиз пуд кандидатура теклифзавайди я.

"Къвалахдин рекьий зи юлдаши кьиле фейи гьуьруьшин вахтунда, чпин рахунра кар алай месэляяр тайинарна. Зун инанмиш тирвал, чавай, сада-садаз кумек гуналди, месэляяр гьализ жедда. Зун кьуне авунвай виниз тир ихтибар

гьахъдиз акъудиз, республикадин агъалийрин яшайиш хьсанариз алахъда", - лагьана Владимир Васильев Дагъустандин Кьилин кьуллугьдал хкяна.

Кьуллугьдив эгеч'ун

Вич хкягьайдалай гьуьгьуниз Владимир Васильев Дагъустан Республикадин Кьилин кьуллугьдив эгеч'на.

"РФ-дин Конституциядал асаслу яз, Васильев Владимир Абдуалиевич Дагъустан Республикадин Кьилин кьуллугьдив эгеч'нава", - лагьана региондин Халкьдин Собранидин сессия кьиле физвай ч'авуз Дагъустандин Конституционный суддин председатель Мегьамед Халитова.

Кьуллугьдив эгеч'айдалай кьуллухъ В.Васильева кьин кьуна. "За гзаф миллетрин векилкай ибарат Дагъустандин халкьдиз вафалудаказ кьуллугьда, РФ-дин Конституциядал, федеральный законрал, Дагъустандин Конституциядал, Дагъустан Республикадин законрал амалда, инсандин ихтиярриз гьуьрметда ва абур хуьда лагьана кьин къазва", - малумарна В.Васильева.

Региондин парламентдин Председатель Хизри Шихсаидова ихтин алавани хъуьуна: "Дагъустандин Халкьдин Собраниди Васильев Владимир Абдуалиевич Дагъустандин Кьилин кьуллугьдал 5 йисан вахтуналди хкягун къарардиз къачуна".

Васильеван гьакьиндай

Алай йисан августдиз Владимир Васильеван 69 йис тамам хьана. Ам Подмосковьедда авай Клинтон шегьерда дидедиз хьана. 1972-йисуз ада Москвада СССР-дин МВД-дин милициядин махсус юкьван школа, 1978-йисуз Вирисоюздин юридический заочный институт, 1991-йисуз СССР-дин МВД-дин Академия куьтягьна. Ам юридический илимрин кандидат я.

1972-йисалай ада къенепатан крарин органра къвалахна, 1997-йисуз адакай РФ-дин къенепатан крарин министрдин заместитель - тешкилла тахсиркарвилерихъ галаз женг ч'лугунин рекьий Кьилин управленидин начальник хьана. 1999-2001-йисара ам РФ-дин Хатасузвиллин советдин секретардин заместитель, 2001-йисан мартдилай РФ-дин МВД-дин статс-секретарь - кьилин заместитель тир. 2002-йисан октябрдиз ада Дубровкада Театральный центр террористри кьунихъ галаз алакьалу яз тешкилай милициядин штабдиз регьбервал гана. Адахъ полициядин генерал-полковникдин чин ава.

2003-йисан 7-декабрдиз ам Твердин са мандатдин 173-нумрадин сечкидин округдай (Твердин область) РФ-дин кьуд лагъай созывдин Государстводин Думадин депутатвиле хкяна. Ам "Сад тир Россия" фракциядик акатна. 2004-йисан январдиз ам Госдумадин хатасузвиллин рекьий комитетдин кьиле акъвазна. 2007, 2011 ва 2016-йисара ам Госдумадиз хкя хъуьуна. 2012-йисуз В.Васильев парламентдин агъа палатада "Сад тир Россия" фракциядин кьиле акъвазна ва Госдумадин Председателдин заместителдин кьуллугьдал хьана. 2017-йисан 3-октябрдиз, республикадиз 2013-йисалай регьбервал гайи Рамазан Абдулатипов отставкадиз фейидалай гьуьгьуниз Россиядин Президент Владимир Путин В.Васильев Дагъустандин Кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди яз тайинарна. В.Васильев кьуллугьдал тайинарайдалай гьуьгьуниз са т'имил вахт алайтила, республикада коррупциядиз акси ч'ехи женг башламеш хьана: Дагъустандин Гьукуматдин кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Абдусамад Гьамидовни кваз, ч'ехи кьуллугьрал алай са шумуд чиновник, гьакьни Махачкъаладин мэр Муса Мусаев кьуна.

Нумрадай к'ела:

ОБЩЕСТВО

Са ватан, са къисмет, са мурад

Дагъустан чи виридан к'вал, ватан, макан я. Гьавилляй мурадари садбур, экономика, халкьдин майишат вилик тухуьдайбур, гьар са дагъустанви бахтлу ва шад авун патал зегьмет ч'лугвадайбур, дуствал, стхавал гафаралди ваъ, къени, хьсан краралди мягькемардайбур хьун лазим я.

► 3

ТАРИХ

Сергьят - "Ч'улаварун"?..

Чун агъзур йисара Кьулан вац'ун къве патани са халкь, са ватан яз яшамеш хьана. Чи вац'укай чаз сергьят, къадагъа алай чка жедда лагьана, ата-бубайри бажагьат фикирнай. Амма чун къе и кардин шагьидар хьанва.

► 5

ХУЬРУЬН МАЙИШАТ

Кьулай шарт'лар авач'гани...

Дагълух чи шарт'лара куьчери хиле-хьанвал гележег авай, менфятлу хел ят'лани, государстводин патай гьакьикь куьмек авачиз, ам артмишиз жедат. Хиле-хьан руьгьламишун, зегьмет ч'лугвадай ашкьигьевес хкажун патал, гьич тахьайт'ла, гьасилзавай хаммални суьрсет - хамар, сар, як, нек, ниси - базардин къиметрай маса къачунин чарасузвал ава.

► 6

САГЪЛАМВАЛ

"САМУР" - жемиятдин кьуллугьда

Амма медицинадин кьуллугьдин ихтин хьсан шарт'лар, иллаки вилик фенвай технологияйрин диагностикадинни сагьардай медтехника уьлкведин ч'ехи пай шегьерра аквадат. Кьилинди, инсандивай ина пулсуздаказ ва я лап т'имил гьакьидихъ, учирра акъваз тавуна, ц'ийи медтехникадин куьмекдалди медицинадин тамам ахтармишунар ийиз жезва...

► 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Савадлувилнини адлувиллин рекье

А йисара Миграгъиз къвалахиз Урусатдай 25 кас рушар - муаллимар атана. Абурукай Степанова, Румянцева, Дробецко, Лескова, Исакова, дьаведилай гьуьгьуниз атай Антонина Владимировнани гьамишалуьгъ яз Дагъустанда амукьна.

► 9

МЕДЕНИЯТ

Бубадин веси кьилиз акъудна

Халкьдин медениятдин кьурулушда музейди къет'ен чка къазва. Акьалтзавай несилдиз руьгьдин, эдеб-ахлакьдин, ватанпересвиллин тербия гунин жигьетдай адан метлеб екеди я. Музейдин фонд артух хьунин чешмейрикай сад инсанри аниз гьар жуьре шейэр-ядигарар гьун я.

► 10

Векилвилер хивяй акъудна

ЧИ МУХБИР

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутаты Владимир Васильев региондин Кылин къуллугъдал хягъайдалай гуьгъуьниз республикадин гьукумат отставкадиз фенва. Амма Гьукуматдин цийи состав арадал гьидалди ада вичин везифаяр тамамарун давамарда.

“Дагъустандин гьукуматди вичин векилвилер хивяй акъудунихъ галаз алакьалу яз, за къарар акъудзава: Цийи гьукумат тешкилдалди Дагъустандин гьукуматди вичин везифаяр къилиз акъудун давамарин”, - лугъузва Дагъустандин Кылин Указда.

В.Васильева малумарайвал, республикадин цийи гьукумат пуд гьафтедин муддатда тешкилда.

“И мукъвара чна “Зи Дагъустан” лишандик кваз кьиле фейи кадрийрин конкурсдин финалистрив 13 удостоверение вахкана. Дагъустандин къенепата чехи

ва тешкил хьайи чи кадрийрин корпусдихъ галаз чна кьвалах фадлай тухузва”, - кьейдна В.Васильева. Дагъустандин гьукумат гьикъван дережада цийи хьийидатла, гьа кар “тайин тир кьвалахди къалурда”, - алава хъуьну региондин Кыли.

В.Васильев цийи гьукумат, республикадин кадрийрин конкурсда гьалиб хьайибурни желб авуналди, тешкилиз къанзава. Ада министррин цийи кабинетдин везифа агъалийрин тлал алай месэляяр гьалун патал вири къуватар желб авуналди гьалуникай ибарат тирди малумарна. “Кьвалахин, кьвалахин ва мад сеферда кьвалахин”, - лагъана Дагъустандин Кыли.

В.Васильева кьейд авурвал, “Экономикадин рекъай гьалун регъятдиз акъваз тийизвай тайин тир месэляяр авайди” ада ва адан командади аннамишзава. “Инсанри чахъ авай делилар - ваь, чпин уьмуьр хъсан хьанвайди мукъвал вахтара гьиссдайвал, месэляяр гьалунив эгечлунин рекъер жагъурун герек я. Им виридалайни четин кар я”, - кьейдна ада.

Тайинар хъуьнуна

Дагъустан Республикадин Кылин къуллугъдал хянавай ва вичин везифайрив эгечнавай Владимир Васильева 61 йисан яшда авай Ильяс УМАХАНОВ республикадин исполнительный властдин патай Федерациядин Советдин вице-спикервиле тайинар хъуьнуна.

Къарарда кьейднава: “Дагъустан Республикадин государственной властдин исполнительный органдин патай РФ-дин Федеральный Собранидин Федерациядин Советдин членвиле векилвилер Умаханов Ильяс Мегьамед-Саламовичаз гун”.

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин патай сенатор Сулейман Абу-саидович Керимов я.

И.Умаханов 1957-йисуз дидедиз хъана. Ада СССР-дин МИД-дин международный алакьайрин Москвадин Госинститут куьтягъна. Сенаторвиле векилвилер ихтибардалди ам РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель, 2002-2011-йисара РФ-дин Федерациядин Советдин международный крарин рекъай комитетдин председателдин сад лагъай заместитель тир.

А.Гьасанов - Кылин инспекторвиле

Кеферпатан Кавказдин Федеральний округда РФ-дин Президентдин тамам ихтиярар ганвай векил Александр Матовникова вичин куьмекчи Алексей ГЬАСАНОВ Дагъустан Республикада Федеральний Кылин инспекторвиле тайинарна.

Тамам ихтиярар ганвай векилдин аппаратдин пресс-къуллугъдин хабарда лагъанвайвал, Александр Матовникова и йикъара РД-дин Кыли Владимир Васильеваз А.Гьасанов Федеральний Кылин инспекторвиле тайинарнавайдакай малумарна.

Алексей Гьасанова 2017-йисан августдай СКФО-да РФ-дин Президентдин тамам ихтиярар ганвай векилдин куьмекчивиле кьвалахзавай. Идалай вилик ада Дагъустан Республикадин властдин органра жуьреба-жуьре къуллугъар тамамарна. А.Гьасановакай РД-дин образованидин ва илимдин, РД-дин милли политикадин рекъай министр, Дагъустандин Кылин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин сад лагъай заместитель хъана.

Женг давамарда

Дагъустан Республикадин Кылин къуллугъдал хянавай Владимир Васильева алай йисан сифте кьилляй регионда гьиле къур коррупциядиз акси кьвалах давамарда.

РД-дин Халкъдин Собранидин депутаты вилик рахадайла, В.Васильева лагъана: “Чна квейла башламишна? Коррупциядихъ ва криминалдихъ галаз женг члугуналай. Чна кьил кутуналди, Россиядин Генеральный прокуратура, Россиядин комиссияди республикадин властдин органра закондал амал тавуниз талукъ ахтармишунар кьиле тухвана; Федеральний антимонопольный къуллугъдин аппаратди, Росздравнадзорди, Россиядин зегьметдин министерстводи республикадин коррупциядин къарада гьатнавай медико-социальный экспертизадин кьвалах ахтармишзава. Чи

кьвалахдин кар алай ерийрик ачухвал, эдеб-ахлакь, гьахъвал ва намуслувал акатзава. Анжах гьа и жуьреда кьвалах давамаруналди чна халкъдин патай властдиз авай ихтибар чкадал хкида”.

В.Васильева рикел хкана хьи, ахтармишунрин нетижада кьвалахрилай 60-далай гзаф ксар алудна, хейлинбур жавабдарвиле члугуна. Жавабдарвиле члугунвай бязи чиновникри ганвай зиярин къадар миллиардралди гьисабзава. Мадни ада лагъайвал, ФАС-дин пешекарри здравоохраненида, санал меслятна, авунвай тахсиркарвилер дуьздак акъуднава. Пуд йисуз тахсиркар тешкилатчийри ва иштиракчийри 7,76 миллиард манат законсуз дуьллух чпин нефсиниз акъудна, рекъер тукьлуьрдай хиле и девирда гьа и жуьреда - 17,3 миллиард манат.

Жаза кьезиларда

Агьмед МАГЪМУДОВ

“Лезги газетдиз” РД-дин Кылин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайивал, ислен юкьуз Владимир Васильеван регьбервиле кваз Махачкъалада совещание кьиле фена. Законодательный, исполнительный ва чкадин самоуправленидин органрин руководителри иштиракый мярекатдин сергьятра аваз са шумуд месэла веревирдна.

Республикадин Кыли Дагъустандин вилик-кылик (элита) квайбурун уьмуьрдин гурвал, къадардай артух девлетар хьун кьелендиз кьейдна.

“Дагъустан патал четин вахтар акьалтнава. Вилик-кылик квайбурун гурвал республикадиз гзаф багъаз акъвазна. И кар виридаз акуна, ван хъана”, - лагъана Владимир Васильева.

Ада чпин кьвалахар михьи тушиз кьиле тухвайбур, везифаяр нагъакъандиз тамамарайбур патал къанундив къазвай са рехъ авайди кьейдна: чуьнуьхайди элкьвена вахкун.

“Уголовно-процессуальный кодексда “хьайи зиян арадал” хкун лугъудай ибара ава. Ихьтин рекъерин тереф чнани хуьда. Пулар къватлиз, жавабдарвиле хьайи катун патал ришветар гуз чалишмиш жез, вахт пучмир. Идалди куьне гьалар авайдалайни писарда”, - алава хъуьну республикадин Кыли.

“Дагъустандин халкъди дамах гвачиз, секиндив, гзаф агъайнавилелди уьмуьр тухузва, гьикъ хьи, республикадин жемиятдин са пай лап хъсандиз яшамиш жезвай. Виликдай къанунсуздак девлетлу хьайи инсанрин са пай гьавурда гьатна ва гьаларай экъечдай теклифзавай рехъ къабулни авуна. Ихьтин дуьшуьшра чна абурун къисметдин жигъетдай артух кьетли серенжемар къабулдач. Яргъалди азадвилекай магърум авуналай гьейри, кьвалин шартлара дустагъ авун ва жаздин кьезил маса жуьреяр ава”, - давамарна Владимир Васильева. Амма, адан гафаралди, жаздин кьезил жуьреяр анжах чуьнуьхайди гуьгъуьллуздак халкъдал элкьуьрайбуруз талукъ яз къабулда, къанункъайда хуьдай, къурулушдин суддин ва я гуьзчивалдай органрин куьмекдалди вахчур дуьшуьшра - ваь.

Мад - гьулгъула...

Агьмед МАГЪМУДОВ

7-сентябрдиз Мегьарамдуьруьн райондин Самур хуьре цин турбаяр тухунин кьвалахар чан хкуниз акси экъечизавай чкадин жемиятдин къватл хьун (сход) кьиле фена. Иштиракчийрин къадар пуд више агакъзавай. Абурун арада Самур хуьруьн администрациядин кьил Фазил Тагьирмирзоевни авай. Ада кьейд авурвал, яд тухунин кьвалахар РД-дин Гьукуматдин Председатель Артем Здунован тапшуругъдалди давамарзава ва абурун макъсад и карди Самурдин тамуз гун мумкин тир зиян ахтармишуникай ибарат я.

Чкадин агъалийри чеб и кардиз акси тирдакай хабар гана. Самур хуьруьн собранидин депутат Р.Шагьпазован гафарай, вири депутаты халкъдин тереф хуьзва ва яд тухунин нетижаар виликамаз тайинариз хьун мумкин кар туш.

Мярекатдин сергьятра аваз чпин фикрар са шумуд иштиракчиди лагъана. Гуьгъуьнлай къабулай къарарда, кьилди къачуртла, кьейднава: 1. Пудратчи карханади лазим тир вири документар къалурдалди водозабор эцигунихъ галаз алакьалу вири кьвалахар акъвазарин; 2. Эгер пудратчи карханади документар къалуратла, абуру кьиле тухудай кьвалахар гуьзчивал авун патал хуьруьн администрацияда регистрация авунвай махсус десте (инициативная группа) тайинарин; Водозабордихъ галаз алакьалу месэла веревирд авун патал хуьруьн агъалийрикай Дагъустандин Кыли Владимир Васи-

льевахъ галаз гуьруьшдиз фидай делегация хягьин.

Чкадин агъалийрикай ибарат махсус дестеди Самур хуьруьн администрациядин кьил Фазил Тагьирмирзоевахъ, Мегьамед-Гьанифа Бейбутовахъ ва хуьруьн собранидин маса депутатрихъ галаз санал 7-сентябрдиз кьиле фейи къватл хьунин протокол Самур-Дербент водоводдин турбаяр тухунал машгьул жезвай Фирма «Диоген» ООО пудратчи карханадиз регьбервал гузвай Эмирбег Амаханов вахкана. Ада ам келна ва кьулни члугуна. Чкадин агъалийри Э.Амахановавай пудратчи карханади кьвалахар квел бинеламиш хъана кьиле тухузвайди ятла хабар къуна. Амаханован гафаралди, карханади РФ-дин Президент Владимир Путинан тапшуругъ кьилиз акъудзава. Адавай карханадихъ мониторинг тухудай ихтияр авани, буругъдин кьвалахар кьиле тухудай лицензия гвани лагъана жузурла, самурвийрив тамам жаваб агакънач. Гуьгъуьнлай Э.Амаханова вичин чехибуроз зенг авуна ва арадал атанвай гьаларикай хабар гана.

Нетижада, 7-сентябрдиз къабулай къарардин 1-пунктунал асаслу яз, кьвалахар акъвазарна. Абуру арадал атанвай гуьжетдай кьил акъудун патал прокуратурадиз фидай меслятдал атана. Вахъияр гуьгъуьнлай гьикъи давам хъанатла, чаз гьелелиг малум туш.

Самурвийри кьейдзавайвал, эцигунарзавай карханадин гьерекарар къанундиз аксибур я. Абуру и месэладин патухъай РФ-дин Генеральный прокуратурадизни тлебиятдин ресурсринни экологиядин Министерстводиз чарар рекъе тунва.

Дагъустандин халкъарин садвилдин югъ

Са ватан, са къисмет, са мурад

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Дагъларин уьлкве ва инин халкъарин къисмет, умуьр гъар са девирда важиблу, зурба, муракаб пара вакъийрихъ галаз алакълу хъана. Эхиримжи кьве асирда республикадин къисмет гъялай, ам гъар са терефдихъай вилик тухудай вакъиярни, мярекатарни кьиле фена.

1917-ЙИСАН зулуз инкъилабчийри Урусатдин пачагъ тахтунай вегъена, Советрин гъукумдин кьурулушар арадал гъана. Гъа гъисабдай яз - Дагъустандани. Амма вири дагъвийри инкъилаб ва цийивилер сад хъиз къабулнач. Гъавилъай 1920-йисуз Дагъустандин халкъарин сад лагъай съезддиз эвер ганай ва анал делегатри республика вилик фидай рехъ - Советрин Россиядин составдик кваз автономиядин кьайдада уьмуьр кьиле тухудай рехъ хъяна. 1990-йисалди дагъвийри баркаллу ва жуьреба-жуьре рекъерай, халкъдин майшадин хилерай гъалибвилерин уьмуьр кечирмишна.

Советрин Союз чукурайла, союзный республикаяр хъечайла, кьилди жез къанзавай автономный республикаяр округар, областарни хъана. Гъа вири сад-садак кахънавай ва четин вахтунда дагъустанвияр чпин II лагъай съезддиз къватI хъана. Дагъвийри тарихда хъянавай рекъиз чеб вафалу тирди успатна ва съезддал "Россиядихъ галаз санал ва Россиядин составдик кваз - Дагъустан кье гъа ихътин рекъе аваз физва" лагъана малумарна. Анал рахай гзаф делегатрин рахунрин мана сад тир: чун Россиядин Федерациядин къакъудиз тежер пай я ва Дагъустан садрани маса рекъе аваз фидач.

И кар 1999-йисузни ашкара хъана. Дагъустандин вири халкъарин векилри республикадал яракъ гваз вегъей международный террористриз кьетидакъаз къулхъди рум гана. А члавуз кьенин чи Президент Владимир Путин дагъустанвийри "халисан кавказвийрин кьилихар - вилкелгвал, жуь-жуьвакй квахъ тавун, къастунал кевивал ва халисан къуват къалурайдан" патахъай лагъай келимаяр чун патал лап къиметлубур ва рикел хуьдайбур я. Ихътин баркаллу краи Дагъустандин руьгъ арадал гъизва.

2000-ЙИСАН эхирра республикада арадал атанвай гъалар лап муракабур тир. Чпин хуси геополитический итижар авай къецепатан къуватри Дагъустандал ва Кавказдал вил эцигнавай. Дагъустанда кардик квай террористрин, экстремистрин дестейри къецепатан уьлквейра авай террориствилдин организацирихъ галаз сих алакъа хуьзвай ва абурун буйругъар кьилиз акъудзавай. Фикир сад тир - Кеферпатан Кавказда дяведик цай кутун, конституционный кьайдадиз акси экъечлун, Дагъларин уьлкве Россиядин Федерациядикай хкудун.

Гъа и четин ва гележегдин месэла гъялна къанзавай члавузни дагъустанвияр чпин III съезддиз къватI хъана. Ам 2010-йисан 15-декабрдиз Махачкъалада А. Алиеван тварунихъ галай спортдин дворецда кьиле фенай. Вири шегъеррай, районрай атанвай 2921 делегатди терроризмдин, экстремизмдин, бандитизмдин тум хкудуниз, республикада кьайдаяр мягкемаруниз, садвилелди абадвилехъ финиз, Дагъустан политикадин, экономикадин, яшайишдин рекъай цийи дережадиз хъаж хъуниз сес гана. Гъа и съезддал Дагъустандин халкъарин садвилдин йикъан сувар тешкилуни теклифни малумарнай ва вирида адан тереф хвенай. 2011-йисан 6-июлдиз РД-дин Президент Мегъамедсалам Мегъамедова Дагъларин уьлкведин гзаф миллетрикай ибарат тир халкъ сад авуни ва тупламышунин мураддалди 15-сентябрь Дагъустан Республикадин сувар - халкъарин садвилдин югъ яз малумарнай. Ингъе гила республикадин агъалийри 8-сеферда Садвилдин югъ-сувар шад гъалара кьейдзава.

Вичин рахунрин эхирда РД-дин Президент М.Мегъамедова лагъанай: "Къе чна садавин Дагъустандин халкъарин садвал чуриз, чи тарихдин алатай вахтариз килиг хъийиз, чун адалатлудаказ, демократвилдин бинейраллаз виликди финин мумкинвилерикай магърум ийиз тадач лагъана малумарун лазим я. Зун инанмиш тирвал, Съездди чи гзаф миллетрин векилрикай ибарат Ватандин халкъарин садвал ва стхавилин дуствал мягкемарда! Ада дагъустанвияр ислъгвал, меслятвал ва вилик фин патал яратмишунин зегъметдал желбда. Чи къуват садвилай ибарат я!"

Эхъ, чи къуват садвилай ибарат я. ИкI тирди вири вахтара, Дагъларин уьлкведиз чапхунчияр атайла, тестикъ хъана. Чи бубайри хайи ватан хвена. Къенин неслдин везифани гъам я.

ДАГЪУСТАДИН халкъарин III съезддиз гуйгъуьниз клуьд йис алатзава. И вахтунда республикада гзаф къадаар вакъияр кьиле фена, кьилинди - терроризмдин, экстремизмдин идеологиядин таъсирдик акатнавайбурун, бандитрин дестейрин къадаар лап тимиляриз алакъна. Террордин гьерекатар саки хъезмач. И жигъетдай III съезддин истемешунар, къалурунар кьилиз акъудун патал вирида зегъмет чугуна, кьайдаяр хуьдай органрин къуллугъчийри чпин везифаяр мукъуфдивди тамамарзава.

Амма лугъун лазим я хъи, Дагъустан абадвилехъ, садвилехъ, экономикадин, яшайишдин рекъай аквадайвал вилик тухуда лагъана, республикадин кьилиз атай касди, гъайиф хъи, коррупциядиз, миллетчилвилдин мадни рехъ ачухна. Халкъарин яшайиш хъсанарун патал ахъайзавай госбюджетдин пулар (миллиардралди) бязи чиновникриз тарашдай, хуси игътияжриз харждай мумкинвилер гана. Къе абур гъихътин "чкайриз" акъатзаватIа, чаз виридаз аквазва.

РЕСПУБЛИКАДИН кьиле хъайида вичи миллетчилвилдин гьерекатриз рехъ гуналди, Дагъустандин халкъарин арада садвал, стхавал мягкемарунин мукъвер къарсурна, миллетар сад ийидай идеологиядиз еке зиян гана. Аллагъдиз шукур, мадни чуру крариз рехъ гудалди адан чкадал гена маса лайихлу кас рекъе туна. Къе чаз чи республикада кьиле физвай хъсан дегишвилер, цийивилер аквазва. Гъиле къуна, амма йисаралди акъалтар тийизвай школяар, медицинадин идараяр ишлемишиз вахкана, цуд йисаралди ремонт такур школяар, культурадин идараяр цийи гъалдиз хъизва, цийи школяар, аялрин бахчаяр эцигзава. Шегъеррин куьчяар, федеральный ва чкадин метлеб авай рекъер туклуьрзава. Йисаралди яб тагуз амукънавай электросетрин кьурулушда ремонтдин къвалахар тухун патал Россиядин хейлин регионрай 2000-далай гзаф пешекарар гъана. Абуру Махачкъалада, Буйнаксда ва са шумуд районда чпин вилик эцигай тапшуругъар лайихлувилелди кьилиз акъудна. Къарарар авайтIани, Цунти райондин цу кайи Мокок ва маса хуьрерин, Азербайжандай куьч хъуниз мажбур хъайи Храх-уба ва Урьян-уба хуьрерин агъалийрив анжах гъа и йикъара пулдин сертификатар вахкана.

Владимир Абдуалиевичан кьилин агалкъун - ада гъукумдиз халкъдин патай авай ихтибар чкадал хъана, инсанар гъахъвал истемешиз жедайдахъ агъурна, законрив къвалахиз туна. Коррупциядихъ галаз женг чулгун дамарзава.

Гъукумдин органриз къуллугъдал къабулунин чуру кьайдайрални эхир эцигзава. Министерствойрин, ведомствойрин, финанстрихъ галаз алакълу идарайрин кар алай къуллугърал гъа са фамилийрин (бубаяр, рухваяр, рушар, хтулар...) ксар хъунал республикадин вири агъалийри наразивалзавай. Конкурсар тухуда лугъуз, мадни халкъ алдатмишзавай. Анжах гила халисан, садалайни аслу тушир, михъи, гъахълу "3и Дагъустан" конкурс кьиле тухвана. Иштирак авур 6 агъзурдалай виниз инсанрикай 160 кас хъяна, абурун арадайни 54 касди гъалибвал къазанмишна. Са рахунни алач, абуру республикадин гъукумдин органра лайихлу чкаяр къада ва Дагъустан абад авун патал гъакъисагъвилелди, гъевесдивди зегъмет чулгуда.

9-СЕНТЯБРДИЗ Россиядин Федерацияда сечкирин сад тир югъ кьиле фена. Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутатрин виликни и юкъуз жавабдар везифа квай: РД-дин Кьилин къуллугъдал кас хъягун. 86 депутатдикай 77 касди сес гана, РД-дин Кьилин къуллугъдал Владимир Васильев хъяна. Ада Дагъларин уьлкведин халкъариз намуслувилелди къуллугъда, агъалийрин уьмуьр хъсанди, къулайди авун патал алакълу вири крар ийида лагъана кьин къуна. Чун инанмиш я хъи, ада вичин гафар лайихлу краралди субутда.

Алай вахтунда халкъарин, миллетрин арада фаркъ тун тавун, госбюджетдин пулар пайдайла (чара ийидайла), садбур хайибурай, масадбур тахайбурай кьун тавун важиблу я. Дагъустан чи виридан къвал, ватан, макан я. Гъавилъай мурадари садбур, экономика, халкъдин майишат вилик тухудайбур, гъар са дагъустанви бахтлу ва шад авун патал зегъмет чулгудайбур, дуствал, стхавал гафаралди ваъ, кьени, хъсан краралди мягкемардайбур хъун лазим я. Ватан хуьн, адаз намуслувилелди, вафалувилелди къуллугъ авун, зегъметчийрин гъакъиндай кьайгъу чулгун, миллетрин арада дуствилин алакъаяр гегъеншарун гъар садан буржи я.

Суварин мярекат гатун филармонияда кьиле фида. И юкъуз "Ак-Гель" вири патал балугърин ярмаркадини къвалахда.

Тешкиллудаказ

Хийир ЭМИРОВ

Къе лугъуз жеда хъи, сентябрдин варз политикадин жигъетдай чи республика патал кьетIенди ва важиблуди хъана. РД-дин Халкъдин Собранидин депутатри Дагъустан Республикадин Кьилин къуллугъдал Владимир Васильев хъяна.

9-сентябрдиз Дербент, Избербаш, Къизилюрт, Хасавюрт шегъерра ва Ботлих, Гергебил, Гуниб, Докъузпара, Къарабудахкент, Къизилюрт, Леваша, Новоллак районрани Бежтадин участкада сечкияр тешкиллудаказ кьиле фена. Анра шегъеррин, районрин собранийриз депутаттар (санлай 290 кас) ва пуд хуьруьн администрацийрин кьилер хъяна.

Къейд авун лазим я хъи, "Сад тир Россия" партиядин Дагъустандин отделение политикадин и важиблу месэладив жавабдарвилелди эгечIна. Отделенидин политсоветдин президиумдин заседанидал рахдайла, отделенидин секретарь Х.Шихсаидова вичин юлдашриз шегъеррин ва районрин собранийриз хъягун патал жегъилрин, дишегълийрин арадай бажарагълубур, алакълунар авайбур теклифун меслятнай. Чкадин векилри и меслятдал амална ва депутатарвиле хъянавайбурун арада хейлин жегъилар ва дишегълийар ава.

Къадим Дербентда сечкияр пара тешкиллудаказ ва секин гъалара кьиле фена. Шегъердин сечкидин территориальный комиссиядин председатель Гъамидин Гъажигъамедова кьейд авурвал, сечкидин 37 участкадин сиягъра 69370 сечкичи авай. Абуру шегъердин собранидиз 35 депутат хъягун лазим тир. Нетижаяр ихътинбур хъана: "Сад тир Россиядин" векилри - 69,99 процент, "Гъахълу Россияди" - 11,71, "Россиядин ватанпересри" - 10,22 ва КПРФ-ди 6,50 процент сесер къазанмишна.

Избербаш шегъерда сечкидин 16 участкада кьиле фейи сечкийра виндихъ тварар кьунвай партийрилай алава яз "Родина" ва "Партия Роста" партийрин отделенийрин векилрини чкадин собранида чкаяр кьун патал иштиракна. Ина КПРФ-дин векилар сад лагъай чкадал акъатна - 42,69 процент, "Сад тир Россия" - 31,39 ва "Гъахълу Россия" - 5,03 процент.

Докъузпара районда сечкийрин юкъуз Къаракуьре ва Цийи Къаракуьре хуьрерин собранийриз депутаттар хъяна. Къаракуьреда депутатвиле кандидатар яз къалурнавай 14 касдикай 7 - "Сад тир Россия" партиядин, ирид КПРФ-дин векилар тир.

Дагъустан Республикадин сечкидин комиссиядин председатель Мегъамед Дибирова малумарайвал, республикадин шегъерра ва районара ачухай сечкидин вири участкара къвалах пайгардик кваз кьиле фена. Законсуз са дуьшуйшдизни рехъ ганач. Партийрин векилрин патай арзаяр авурбурни малум туш.

Санлай къачурла, сечкийра "Сад тир Россия" партиядин векилриз гзаф сесер гана - 56 процент. Адалай гуйгъуьна КПРФ ава - 8,87, ахла "Гъахълу Россия" - 8,51 ва "Партия Роста" - 4,94 процент.

Шегъеррин, районрин, хуьрерин собранийриз депутаттар хъяна, гила абуру республика ва чи гзаф миллетрикай ибарат халкъ патал намуслувилелди зегъметни чулгуна къанда.

Расул Гьамзатован йикъар - "Лацу дурнаяр"

Эбеди сейр...

Хизри Шихсаидова "Лацу дурнаяр" вири дуньяда ислыгвал мягкемарунин лишан хъанвайди, мярекат Гьамзатован йикъариз элкъвенвайди къейдна. "Дурнаяр" маниди гила дуньядин гзаф халкъарин члаларал ванзава. РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Р.Гьамзатован уьмуьрдин рекъикай, яратмишунрикайни рахана.

- Расул Гьамзатова къейддай: веси вичи кхъенвай вири ктабра ава. Адан эсерра уьмуьр рахазва. Шаирди са гыхътин ятлани кьетенвилелди вахтар дегиш хъун гьиссдай. Виридалайни кар алайди - адаз инсанар, Ватан пара кландай. Дагъустанвийрин ватанпересвал ва абурухъ чпин уьлкведиз авай гьис-

яшамаш хъайи четин вахтарикай, зурба уьлкве ва литература арадал гъунин крарикай а девирдин гъар са инсанди члугур зегьметрикай лагъана, садбур гъеле милли идеядихъ къекъезмайла, ам арадал гъиз алахънавайла, Расул Гьамзатов, Мустай Карим хътин классики ам чпин яратмишунра фадлай раиж авурди къейдна.

- Расул Гьамзатов буш чкадал арадал атанач. Ам Стлал Сулейманан, Гьамзат Цлалдасадин ва масабурун ирс давамарай, абурун яратмишунралди члехи хъайи шаир я. Зун Стлал Сулейманан ширир урус члалаз таржума авунал машгъл хъанай. Къведай йисуз ам дидедиз хъайидалай инихъ 150 йис тамам жезва. Адан эсерри алай девирдани цийидаказ ванзава - абурун важиблудвал квахънавач, яни кьени абурал чан алама. Расул Гьамзатован яратмишунрикайни гьакл лугъуз жеда, - и гафарилай кълухъ Владимир Бояринова Стлал Сулейманан «Девлетлуяр, чиновникар» ширир клелна.

Р.Гьамзатован руш Салигъат Гьамзатовади фестивалдиз фикир гунай, вичин бубадин тварунихъ икван чими келимаяр лугъунай, дагъустанвийрихъ ва мугъманрихъ элкъвена, шаирдин хизандин патай сагърай лагъана.

- Завай вучиз Расул Гьамзатов икван гзаф кланда лугъуз, мукъвал-мукъвал хабар къада. Себепар гзаф ава. Амма виридалайни кар алайди ам я хьи, заз аквазвайвал, ада гъар са кас гъавурда аквадайвал кхъизвай. Адан цларар кьенин юкьузни гъар садаз мукъва я, - къейдна С. Гьамзатовади.

бранидин Председателдин заместитель Елена Ельникова Расул Гьамзатован мукъва-кылийрихъ, дустарихъ ва санал квалалахай ксарихъ галаз шаирдин сурал, ахпа Урусин драмтеатрдин вилик шаирдиз хъажнавай памятникдал цуьквер эцигиз фена.

* * *

Мярекатар, адет тирвал, Ленинан комсомолдин тварунихъ галай паркуна давам хъана. Абурун иштиракчийри Азадвилдин аскердиз хъажнавай монументдал цуьквер эцигна, са декъикада кисна аквазуналди, Ватан хуьдайла телеф хъайибурун руьгьериз икрамна.

Митингдин иштиракчийрин вилик рахай Анатолий Къарибова экуь гъам-хажалатдин и йикъар литературадин междунароудный дережадин члехи сувариз элкъвенвайди къейдна.

- Ингье цлуд йисар я зулун сифте кыле-рай "Лацу дурнайрин" фестиваль кыле тухуз. Чи зурба ватангъгли Расул Гьамзатова, гъеле вичел чан аламаз, женгерин майданра телеф хъайибуруз икрамунин лишан яз, тукълурай мани гила эдебиятдин, шириратдин, руьгьдин сувариз элкъвенва. Расул Гьамзатов инанмиш тир хьи, бубайрин руьгьдин ивирир бинедаллаз тербияламишай инсанди яракъ гъеле къадач, ада жуван хизандин, Ватандин гележег патал зегьмет члугвада.

Уьлкведин халкъар садзавай эдебиятдин гуьмбет тир "Дурнаяр" ширир талукъ яз ада генани алава хъувуна:

- Дяведин вири азабар вичин хамуналди акур, Ватандин члехи дяведа кве стха телеф хъайи Расул Гьамзатова лацу дурнайрикай ширира вичин риклин вири гьиссер тунва. Гъавилий ам риклин сидкыдай лагъанвайди ва бейнида гъатдайди, яшариз, миллетдиз ва диндиз килиг тавуна, вирибуруз таъсирдайди хъанва. Чи Расул неинки шаир, гьакл члехи гуманист, члехи рикл авай, уьмуьрдал ашукъ инсан тир. Дурнаяр - анжах гъам-хажалатдин мани ваь, уьмуьрдин гимн я. И эбеди цларара экуь гележегдихъ умудар, гуьрчегвили, намусди ва хъсанвили дунья къутармишдайдахъ инанмишвал ава.

Ингье 15 йис я Расул Гьамзатов чи арада амачиз, амма адан ширират асирралди яшамаш жеда, - алава хъувуна А.Къарибова.

Мярекатал РФ-дин писателрин Союздин председател Николай Иванов, писателрин кватлалрин Междунароудный Союздин председател Владимир Бояринов, Россиядин писателрин Союздин сад лагъай секретарь Геннадий Иванов, РД-дин писателрин Союз-

Дагъви ШЕРИФ

Расул Гьамзатов хайи югъ - "Лацу дурнайрин" сувар чи республикада междунароудный дережада аваз къейдзава. Ци лагъайта, члехи шаирдин 95 йисан юбилейни тир.

7-СЕНТЯБРДИН нянихъ Махачкъалада, М.Горькийдин тварунихъ галай Урусин драмтеатрдин члехи залда, гзаф мугъманар кватл хъанвай. Абурун арада Федерациядин Советдин Председателдин заместитель Ильяс Умаханов, РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидов, РД-дин Гьукуматдин Председатель Артём Здунов, РД-дин Гьукуматдин ва Кылин Администрациядин регъбер Владимир Иванов, Дагъустандин сад лагъай президент Муху Алиев, Россиядин писателрин Союздин председател Николай Иванов, писателрин кватлалрин Междунароудный Союздин председател Владимир Бояринов, Дагъустандин писателрин Союздин председател Мегъамед Агъмедов, республикадин министерствойрин ва ведомствойрин, муниципалитетрин регъберар, Расул Гьамзатован яратмишунрал рикл алайбур авай.

Доклад авун патал микрофондихъ атай РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова Дагъустандин Кылин везифаяр тамамарзавай Владимир Васильеван патай Дагъустандин халкъдин шаир Расул Гьамзатован 95 йисан юбилейдиз талукъ мярекатдиз атанвайбур тебрикунин чар раижна.

- "Лацу дурнаяр" фестивалди ингье пуд цлуд йисарилай гзаф вахтунда халкъар ва медениятар садзава, Дагъустан шириратдин яратмишунри ацлурзава. Гъар йисуз Расул Гьамзатоваз бахшнавай мярекатар Россиядин гзаф регионра кыле физва, амма кар алай фестиваль - шаирдин Ватанда - Дагъустанда. Уьлкведин гзаф пиперай, мукъвал ва яргъл уьлквейрай Расул Гьамзатовичан дустар адан бажарагъдиз, камаллувилиз, зегьметдиз ва яратмишунриз икрамиз къезва, - къейдна докладчиди.

сер чиз, ада лагъанай: "Россиядик чун хушуналди экечнач, я хушуналди адакай хкечни ийидач", - алава хъувуна Х.Шихсаидова.

Дагъустандин парламентдин спикерди дагъустанвийриз Расул Гьамзатов дидедиз хъайидалай инихъ 95 йис тамам хъун, "Лацу дурнаяр" фестивал мубаракна.

Дагъустандин писателрин Союздин председател Мегъамед Агъмедова Расул Гьамзатован машгъл эсеррай цларар клелна ва шаир рикел хкана.

- Расул Гьамзатов - им сад тир ктаб я, - лагъана ада. - Камаллувилин ва жуьрэтлувилин, кланивилин ва тларин, дубайрин ва лянетрин, гьакъикъатдинни инанмишвилин, риклин члехивилин ва хъсанвилерин ктаб. Машгъл шаир Роберт Рождественскийди, Расул Гьамзатов рикел хкидайла, кхъенва: "Шаир я ам лап члехи, Дагъустан, авар члал ва вичин дагълар машгъл авур. И камаллу касдин рикл члехиди ва ачухди тир. Заз ам гзаф мярекатра акунай - гъамиша гражданин, камалгъли, зарафатчи. Ам неинки Дагъустандин, гьакл урусин шаирни тир".

Россиядин писателрин Союздин председател Николай Иванова Расул Гьамзатов

Члехи шаирдикай чими келимаяр атанвай гзаф мугъманри - Белоруссиядин, Узбекистандин, Чечнядин ва Россиядин маса регионрин писателрин союзрин векилрини лагъана.

Фестивалдин сад лагъай йикъан мярекатар искусстводин устадрин концертдалди давам хъана.

* * *

Шаир дидедиз хъайи 8-сентябрдин йикъан пакамахъ Дагъустан Республикадин Кылин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Владимир Васильев, РФ-дин Федеральный Собранидин Федерациядин Советдин Председателдин заместитель Ильяс Умаханов, РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидов, РД-дин Гьукуматдин Председатель Артём Здунов, РД-дин Кылин ва Гьукуматдин Администрациядин Рукководитель Владимир Иванов, РД-дин Гьукуматдин Председателдин 1-заместитель Анатолий Къарибов, РД-дин Халкъдин Со-

дин председател Мегъамед Агъмедов, гзаф шаирар-мугъманар рахана.

Эхирдай Махачкъаладин аялрин искусствойрин школадин коллективди "Лацу дурнаяр" кьуьльунин композиция кълурна, кватл хъанвайбуру цавуз лацу шарар ахъайна.

Мярекатар шаирдин квалде, 9-сентябрдиз Хунзах райондин Цада хуьре, Гунибда, Москва, Дербент, Каспийск шегъерра ва масанра давам хъана.

Веревирдер

Сергъят - "Чулаварун"?..

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературдин отделдин редактор

Къиблепатан Дагъустандин, къилди къачуртла, Докъузпара, Мегъарамдхурьун района-жуван хайи мука эхиримжи вахтунда жезвай бязи крари, жув виликан пограничник (сергъятчи) хьуниз килигна, зак къалабулух кутазва.

Чун, лезгиар, хайи чилин юкни-юкьвай государствойрин (Азербайжандин ва РФ-дин) сергъят чулун тарихда садрани такур халкъ я. Чун агъзур йисара Къулан вацун кье патани са халкъ, са ватан яз яшамаш хъана. Чи вацуквай чаз сергъят, къадагъа алай чка жеда лагана, ата-бубайри бажагъат фикирнай. Амма чун кье и кардин шагъидар хъанва. Шаир Лезги Нямета лагъайвал, Лезгистандай Лезгистандиз финиз мажбуринава. Гъахъ-ришветни гана! Са лезгийриз муькуь лезгийря гъакъван такан хъанва жал?!

Къулан вацл сергъятдиз элкьюрна 20-25 йисар алатнава. Виликрай чи агъалири салар цазвай, хъб-мал хуьзвай, гъакл сиягъатриз физвай, цлам-кларас, къван-херхем къватзавай хейлин чкаяр, гъулелай дагъларин кукушрив агакъна, гила сергъятчийрин гъиле тунва, къадагъа алай махус зонадиз элкьюрнава. Чубанди, суьруьдив фидайла, чумахъ ваъ, паспорт, яни вич гъинай ва вуж ятла чирзавай документ къачун лазим хъанва.

Инал зун сергъятдилай элячлунин къайдайрикай рахазвач. А кар чина са къадардин къайдадик акатнавайди хъиз я. Зун рахазвайди чи хуьрериз фин-хтунин, анра яшамаш хъунин, гъаклани чилерикай, шартларикай дарвал авай инсанар мадни клевера туникай я. Яваш-ваш чи хуьрерин рекъерал цуд-цувад йисуз икъван гагъа тахъай жуьредин яракълу "постар", инсанар "ахтармиш-дайбу", къанун-къайда "мягкемарзавайбу" пайда жезва. Месела, миграгъвидивай, Махачкъаладай ва я масанрай хтана, Миграгъиз, текивидивай, клеппидивай, кзурушвидивайни гъа икчлени багърийрал къил чулгъаз хъфиз, чкадал аламайбурувай чпин чулрара, яйлахра риклиз крани чкада хъб-мал хуьз хъжезмач. Усугъчайдал агакъвай кас, паспорт гвач лагъана, винелди ахъай тавурла, ам бес вич-вичелай къанунсуз крар авуниз мажбур жедачни? Къала-жухвийривай, гарагъвийривай, кзурушвийривай хейлин векъин уьруьшар, яйлахар, тамун клалалар къакъатнавай-дакай рахунар, хъйнар гзаф хъайиди я. Гила муьгъверганвийрин, гиливийрин ва икчл мадни маса хуьрерин агъалийрин саларни векъер, цацун симер чулгуна, къакъудзавайдакай хъизва. Кье пака чун Самурдин тамузни ахъай хъийидай хътинди туш.

Эгер государстводин сергъят хуьнин законрай фейитла, Каспий гъулелай дагъларин кукушрив агакъдалди, Рутул районни кваз, чи вири лезги чилер сергъятчийрин зонадик акатзава. Мегъарамдхурьун, Докъузпара, Ахцегъ районрин гзаф хуьрер сергъятдин гъа цларцел ала. Анриз фин-хтунни, иллаки йифен вахтунда, лап къадагъа алай кар жедай. Бес икчл авуртла, чи халкъ бубайрин чилерилай катдани? Гъаклани четинвиле, кесибвиле авай факъирар мадни кесибвиле гъатдачни?.. Чун хайи чкайрай катнавай сириявийринни палестин-

вийрин къайгъуда ава. Ина жуван чилел гъихътин гъалара твазватла аку!.

Государствойрин сергъятар эцигъайла, Азербайжандинни Россиядин (Дагъустандин) арада абур "лап экуьбу", яни са къадагъани алачирбур жеда лугъудай. А вахтара гъеле чи улкъведин къенепата гъалар, кье хъиз, хъсанзавайди тушир. Цийи сергъятар мягкемаризни агакънавачир. Ятлани фин-хтунин ва чи хуьрера яшамаш хъунин шартлар, геъкигъайла, ачухбур тир. Бес гила? Чечняда, Кеферпатан Дагъустанда дявеяр алатна 20-25 йис жезва. Къиблепатан Дагъустандин сергъят гила гъакъван хаталудаз, "чулавдаз" элкъевезвани?

Зи риклел 1996-йисуз чи Къиблепатан сергъят хуьзвай пограничникрин (Дербентдин погранотряддин) са командирдихъ галаз авур суьгъбет хъевезва. ("ЛГ", 1996-йисан. 23-август). Ингъе адай чулкъ: "Россиядинни Азербайжандин арада авай сергъятдин патарив яшамаш жезвай, Дагъустандин Къиблепата сергъятдилай элячзавай вирибуруз муштулух гун - гъилевей йисан 3-августдиз РФ-дин Гъукуматдин къил В. С. Черномырдина къул чулуьнавай 931-нумрадин къарардал асаслу яз, сергъятдилай элячдайла, хейлин къезилвилер тайинарнава, са бязи къадагъаяр алуднава...

Къарарда хъсандиз къейднава: Дагъустандай Азербайжандихъ ва Гуржистандихъ галаз авай сергъятдилай са манийвални авачиз фидай ихтияр сифте нубатда дишегълийриз, яшарилай аслу тушиз, пенсионерриз ва аялриз (16 йис тахъанвай) ганва. Анжах абурев чеб гъинай ва вужар ятла тес-тикъарзавай документар хъана кланда.

Къевед лагъай къезилвал - им Азербайжанда ва я Гуржистанда сергъятдиз мукъва района хайи ва я анра яшамаш хъайи Россиядин граждандиз, гъаклани Дагъустанда хайи Азербайжандин ва Гуржистандин агъалийриз талукъ я. Месела, вич са мус ятла Яламада хайи ва я ана яшамаш хъайи касдиз гилани, а кар субутзавай документар (паспорт, справка, шагъадатнама) гъайла, сергъятдилай физ-хкведдай азадвал ава. И къайда Дагъустанда сергъятриз мукъва района хайи азербайжанвийризни, гурживийризни талукъ я.

Пуд лагъай къезилвал чи республикадай а патаз, къуллугъдин жигъетдай къвалах аваз, клеппиз ва я хизандин гъаларихъ галаз алакълу яз (месела, мехъеррал, къейиди-хайдиди хъайила, начагъбурул къил чулгъаз) фидайла гъуза. Анжах и дуьшувшара крар тес-тикъарзавай справкаяр, телер, чарар, командировкадин удостоверениеяр, вун вуж, гъинай ятла тес-тикъарзавай документар вири дуьшувшара жував хъана кланда. Сергъятдилай элячлунин къайда гъахътинди я...

Сергъятдилай элячлун акъван регъятариз алахънавайла, сергъятдин патарив гвай хуьрера гила, 22 йис алатайла, "цийи къайдаяр" тун яраб нин хиялдиз атанвай "серенжем" ятла?

Сергъятчийрни чкадин агъалияр са хизан хъиз яшамаш хъана кланзавайди я. Ихътин садвал тахъайтла, дугъриданин, сергъят "чулавдаз" элкъеведа. Им нин хийирдиз жеда?..

Чкадин гъукумдарриз, депутатриз, законар хуьдай органрин векилриз ихътин крар, гъалар акун лазим тир. Къайдаярни герек тирвал хуьз жеда. Агъалияр ажурарна - ваъ! Амма...

Гъар са намуслу ватандаш Ватан хуьнин къаравулчи, сергъятчи тирди риклел хвенайтла, хъсан тир.

(Эвел - 36-нумрада)

- Куьне чи рикл вучиз акъудзава? Вуч хъанатла лагъ кван. Шевченкодани дявеяр авани?- Абид табуреткадал ацукънамазди, мад са дишегъли рахана.

- Санани дяве авач Зун атунин метлеб вуч ятла, за квез исятда лугъуда. И лагерда муаллимрин арада жавабдарди вуж я?

- Зун, Антонина Ивановна я, - гъил хкаж-на эхиримжи суал гайи дишегълиди.

- Антонина Ивановна, муаллимар вири ина авани?

- Ваъ, вад итим и къвалахъ галай къвалелни ава, и винел алай мертебадани ругуд дишегъли ава...

- Исятда виридаз инал эвера...

- Вуч ятлани Шевченкода са кар хъанвайди я!.. - шел акатна, са дишегъли вичин патав гъайдан далудихъ чуьнуьх хъана. Са акъван вахт арадай фенач, муаллимар вири къватл хъана. Виридан чинрик серин квай. Итимри Абидаз гъилер яна. Садбурут табуреткайрал, садбурут кроватрал ацукъна, садбуруни, гъилер хурухъ гъалкъада тунна, къвачеллаз, Шевченкодай атанвайда гъанвай хабар ачухунал вил алаз акъвазнавай.

- Гъурметлу юлдашар, сад лагъайди, заз чириз кланзава, куьне ина гъикл ял язаватла. Куь тлуьн-хъун, къвалахдал фин-хтун гъикл

Сардар АБИЛ

"Туркиядин шпион" ...

(Агъвалатар алатай асирдин 90-йисара хъайибуру я)

ятла. Квез ва аялриз ина хуш яни? Куь кефи ина хазвай, квез гаф-члал лугъузвай кар авани?- лагъана, Абид сифте виридаз, ахпа Антонина Ивановнадиз килигна.

- Ина вири хъсан я. Аялризни бегенмиш я. Аяларни рази я, колхоздин руководствонин... Чун аялар туш, гъурметлу мугъман. Вуна, чун йифен цусадан зураз кефирар гъикл ятла чирун патал къватнавайди яни? Вавай, чи рикл акъуд тавуна, вуч хъанватла, вун вуч патал атанвайди ятла лугъуз жедачни? - Антонина Ивановна туьнт жез башламишна.

- Дуьз, авай къвалах лагъ тлун! - мад сада къал кваз лагъана. Муаллимрин арада кушкуддин ванерни гъатна.

- Гъурметлу муаллимар! Яб це! За кеввай и крар хабар къуник ва зун иниз тади гъалда атунихъ ихътин себев ава. Зун иниз хушуналди атанвайди туш. Зун Шевченкодин горкомдин сад лагъай секретарь Баеван тапшуругъдалди атанвайди я. Ина ял язавай аялрин диде-бубаяр исятда Шевченкодин аэропортуник ква. Халкъдин сиве Цийи Узендай хтанвай чеченриз инавай аяларни муаллимар есирвиле къаз кланзава лугъудай ванер ава...

- Ву.у.ув! Ма.а.ма! - дишегълийрай гъар жуьре ванер акъатна. Абурук кзуруху акатнавай.

- Белки, абуру ахътин къвалах ийидач жеда, амма чун мукъаят хъана кланзава...

- Цай авачир чкадай гум акъатдач лугъудайвал, гъуьуьна кар авачиз хъанайтла, ихътин ванерни акъатдачир, - лагъана са дишегълиди.

- Гъар гъикл ятлани, чна вири лазим тир серенжемар къабулна, аялар хатадивай яргъаз авуна кланзава. Кеввай исятда тлабазвайди вуч ятла яб це! Сад лагъайди, куьн секин хъун. Къевед лагъайди, куьне аялар секиндиз, са зеррени къалабулух кутун тавуна, тади гъалда пакамаз Шевченкодиз хъфена кланзавайдан гъавурда тун лазим жеда.

- Пакамаз!? - виридай гъарай акъатна.

- Эхъ. Пакаман сятдин муьжуьдаз чун аэропортуна хъана кланзава. И лагерда муаллимарни аялар вири санлай шумуд кас ава?

- Агъзурни са виш кас, - туьтер ифенвай ванцелди жаваб гана Антонина Ивановнади.

- Аялар пакамаз куьне мус къарагъарзавайди я?

- Пакаман ругудаз...

- Аялрин арада къалабулух тежедайвал, сифте чна гъевечи классар реке твада. Гъак хъайила, Антонина Ивановна, чна пуд виш кас жедайвал, пакамаз хъфизвай классрин муаллимринни аялрин тварар исятда кхьена гъазурна кланда.

- Вучиз вахт жедалди хъфизва лагъайла, чна аялриз вуч жаваб гуда? - хабар къуна са муаллимди.

- Шевченкодавай диде-бубаяр дарих хъанва. Абуруз хтана кланзава лагъ...

- Чун аэропортуниз кве аваз хъфиди? - хабар къуна мад са муаллимди.

- Улакъдин патохъай заз кеввай хабар къаз кланзавайди тир. Куьн бахчайриз пакамаз мус ва кве аваз тухуза?

- Чун колхоздин автобусра аваз пакаман сятдин муьжуьдаз тухузвайди я, - лагъана Антонина Ивановнади.

- Муьжуьдаз геж я...

- Колхоздин дежурный диспетчердихъ галаз меслят авуна, автобусар фад атунал патал рахаз жедатла килиг. Диспетчердин къвал гъа и лагердиз гъахъзавай варарин патав гъайди я, - Антонина Ивановнадиз вири крарикай хабар авай.

- Акл ятла, куьне сиягъ туьклуьра, зун адан патав фида. Са кас захъ галаз мад атанайтла, хъсан тир, - Абид къерехдихъ акъвазнавай итимриз килигна.

- Виктор Андреевич, чи мугъмандиз рехъ къалура, - Антонина Ивановна къецепл экъечзавай раklarин гурьчелдихъ агалтна акъвазнавай жегилдид рахана. Абидни Виктор диспетчердин къвал галай патохъ фена.

- Ихтияр авани? - "Диспетчерская" кхьенвай раklarиз пуд сеферда тлампл яна Абид.

- Да, да! - къенепатай дишегълидин сесини жаваб гана.

- Нянин хийирар! - лагъана, Абидни Виктор кабинетдиз гъахъна. Са шумуд телефонни са шумуд алатдикай ибарат чхеи къвати алай столдихъ юкъван яшарин са дишегъли ацукънавай.

- Йифен хийирар, - чин атулгъна, жаваб гана дишегълиди.

- Вуна багъишламиша, йифиз геж вун инжиклу авуна. Зун са сятдин вилик Шевченкодай иниз ракурнавай векил я. Чна пакамаз фад аялар аэропортунал пуд виш кас хутахна кланзава. Пакаман сятдин иридаз чаз автобусар герек хъанва. Чи умуд анжах квек ква, - Абид са затл вичиз тлабазвай къайдада дишегълидин чиниз килигна.

- За автобусрин месэляяр гъялзавайди туш. Вири месэляяр председателдин эмирдик квайди я. Пакамаз сятдин иридаз чаз авай пуд автобусдини зегъметчийар чуьлдиз тухузвайди я. Мада чаз автобусар авач...

- Вуна багъишламиша..., - Абид тварар чин тийиз акъваз хъана.

- Вера Павловна, - дишегъли гъавурда акъуна.

- Вуна багъишламиша, Вера Павловна, за тагъкимвалзава лагъана, ваз хъел къевемир. Чаз маса чара авач. Эгер жез хъайитла, вири зегъметчийар кьне автобусда ацукъарна, са автобус къванни чаз, аялар хутахиз, гуз жедатла килиг...

- Председателдин ихтияр авачиз, завай ахътин месэляяр гъялиз жедач. Председатель атайла, адав рахух...

- Председатель мус къевезвайди я?

- Пакаман сятдин клуьдаз.

- Сятдин клуьдаз ви патохъай адахъ галаз зун рахада, Вера Павловна. А самолет сятдин муьжуьдаз цавуз хкаж жезвайди я...

- Пакамахъ сятдин иридаз инал ша, месэла завай гъялиз жез хъайитла, за куьмекда...

(Къатл ама)

Зегьметдин ветеранрикай сугьбетар

Рагьидин ЭМИНОВ

Гьар са касдивай зегьметдал рикл хьуналди, чирвилералди, гьакъисагьвилелди, алакьунралди жемьтдин патай гьурмет къазанмишиз жеда. Ахцегьви АБДУРАГЪ-МАНОВ Гьидайдин Абдулфатагьовични вирида гьурметзавай ксарин жергедай я. Эгер чун адан зегьметдин ва уьмуьрдин рекьихъ галаз мукьувай таниш хьайитла, анай дикъет гуниз ва чешне къачуниз лайихлу делилар гзаф жагьиди. Гьидайдин Абдулфатагьовичаз са шумуд чкада кваллахун къисмет хьана ва ада гьамиша сифте чкадал намуслувал, жавабдарвал, низамлувал эцигна.

Ахцегьрин 2-нумрадин школада клелзавай йисара ам агьайна, члехидан члалаз килигдай, хуш къилихрин аял тир. Члехи бубади ва бязи мукьва-къилийри чпин уьмуьр лежбервилехъ ва малар, лапагар хуьнихъ галаз алакьалу авурвилей Гьидайдинани вичин гележегдин кваллах малдарвилехъ галаз алакьалу авун патал ветеринарный дуктур-вилини пеше къачун кьетна.

Юкьван школа хьсан кьиметралди кутьгайдалай гуьгьуниз ам Махачкъалада хуьруьн майишатдин институтдин ветеринарный факультетдик экечна. 1969-йисуз ада и вуз агалкьунралди акьалтларна. И члавуз жегил пешекар чи райондин "Луткунский" сов-

станция кардик кутунай. Ам ачухуник Гьидайдин Абдурагьманован ва гзаф масабурун лайихлу пай квал. Чи майишатрин ва гьакъ агьалийрин хуси гьайванар тумламишдай а станцияда кар алакьдай коллектив арадал атана. Ада гьа сифте йикъалай бегьерлудакъ кваллахиз башламшна. Нетижайрини чеб гуьзлемишиз тунач. Куьруь са вахтунда фермайра неинки гьайванрин сан, гьакъ калерикай ацазвай некледин къадарни артух хьана. Гьайиф хьи, гила и станция амач.

Жавабдарвал - сифте чкадал

хоздиз ветдуктурвиле ракурна. Ада совхозда малдарвал вилик тухуник, гьайванрин жинс хьсанаруник, санлай къачурла, майишатдин экономика мягкемаруник еке пай кутуна. Ветдуктур яз, ам пакамахъ фад фермадиз къведай. Калерин емдал гуьзчивал тухун ва ам девлетлу авун адан гьар йикъан къайгуйрик акатзавай кар тир. Гьавилей совхоздин фермада калерин бегьерлувални датлана хжакъ жезвай. Майишатда гьар са калекъ ацазвай некледин къадар 1500-1600 килограммдидлай алатнавай. И нетижа районда виридалайни виниз тир. Хьуьтлуьз ам мукьвал-мукьвал лапагрин гьал ахтармишун патал Мугьандин къишлахрал фидай, абуруз азаррин вилик пад къадай гьар жуьредин рапар аядай. Ятахар, санитариядин къайдайрал амал авуналди, дезинфекция ийидай.

Цлуд йисуз "Луткунский" совхозда ветдуктурвиле кваллахидалай гуьгьуниз ам Ахцегьрин заготинспекциядин къилин ветдуктурдин заместителвини везифаяр тамамаруниз эгечна. 1982-йисуз Гь.Абдурагьманов Ахцегьрин ветуправленидин начальниквиле тайинарна. А йисара ам кьиле акъвазай ветуправлениди неинки са чи, гьакъ Докьузпара ва Рутул районрин мал-къарадизни къуллугъзавай. Гьайванрик азарар акат тавун патал гьар йисуз тайинарнавай вахтара абуруз рапар ягьун, гьамиша гуьзчивал тухун, гьайванрин жинс хьсанарун, абурун бегьерлувал хжакъун таъминардай менфятлу рекьер жагьурун ва кардик кутун иллаки важиблу тир.

Ада неинки вичи жавабдарвилелди кваллахдай, гьакъ амай къуллугъчиривайни и кар клевелай истемидай. Адан къайгьударвилек кваз пуд райондин МФ-рин зооветпунктар а члавуз малдарвиле рекьий кивенклевечи тежиба ва илимдин агалкьунар пропаганда ийидай ва кардик кутунай центрайиз элкьвеней. А йисара райветуправленидин хьсан кваллах партиядин Ахцегь райкомди ва республикадин гьукуматдини къейдней. Кваллахда агалкьунар авай жегил пешекар 1969-йисалай КПСС-дин член тир Гьидайдиназ партиядин райкомдин патай Гьурметдин грамота ва республикадин ветуправленидай коллективдиз пулдин премия гана.

А вахтунда райондин бязи майишатрин нехирра гзаф калер члуруз амукьзавай. Нетижада бес къадар данай къачуз жезвачир, гьакъ хейлин некни квахъзавай. Гьавилей Ахцегь гьайванар гьилелди тумламишдай

Кьулай шартлар авачтлани...

Рагьидин ЭМИНОВ

Алай йисан 1-январдин делилралди, Ахцегь районда малдарвиле хипехъанвиле 45 СПК, 19 КФХ ва гьакъ ЛПХ-яр кардик квал. Абурун суьруьйра 108 агьзурни 950 гьайван ава. Ири карч алай гьайванрин къадар 21511-дав агакьнава. Адет хьанвайвал, гьайванар гьар йисуз къишлахрай яйлахриз куьчарзава. И члавуз чубанар датлана четивилерал расалмиш жезва.

- Куьчарунин вахт алуькдалди вилик чна вири гьайванар купкадай язава, профилактикадин серенжемар къабулзава: куьль ва ири карч алай гьайванриз дабакдиз (ящур) ва маса азарриз акси рапар язава, - лугьузва райондин хуьруьн майишатдин управленидин малдарвиле отделдин кьиле авай Адилхан Агьмедова. - Чи районда малдарвиле хиле гьалар са акьван писбур туш. Эхиримжи вахтара чи нехирар 207 гьайвандин, яни 1 процентдин артух хьанва. Имни, гьелбетда, гьечли нетижа туш. Четин шартларизни килиг тавуна, чун яваш-яваш виликди физва.

Теби я, гьайванрин хьиз, гьасилзавай малдарвиле продукциядин къадарни артух жезва. Амма, гьайиф хьи, малум тир санкцияридик госуьрметдивай малдарвиле бес къадар фикир гуьз жезвач. Хамарин, сарин кьиметар къадарсуз агьузбур я. Мисал яз, са килограмм сарин кьимет 10 манат ятла, гьар са лапагидил сар тун 45 манатдай акъваззава. Лапагрин, маларин хамар къачудай чка авачирвилей абур гьакъ гадарзава. Нетижада хипехъанвал къвердавай менфятсуз хилез элкьезва. Мад са четивал: эхиримжи йисара жегьилриз чубанар ийиз кланзамач. Малдарвиле суьрметдихъ игьтияжни ава. Къарама-лар хуьз регьятни я.

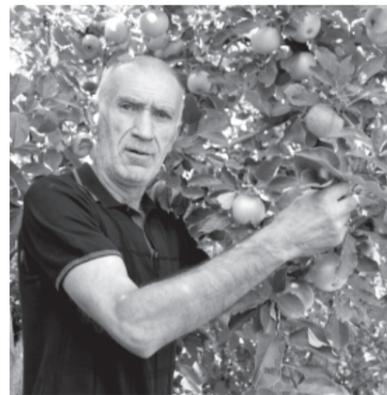
-Чи хипехъанар Кочубейдиз куьч жез 21 йис алатнаватлани, ана дуланажагьдин шартлар са акьван хьсанбур туш, -вичин суьгьбет

Зегьметчи инсанрикай

Пуд бегьер - санал

Хазран КЪАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин хуьруьн майишатдин ва суьрметдин управленидин къилин пешекар Играмудин Гьажибалаева чаз лагьайвал, алай вахтунда районда продукция гьасилунал хуьруьн майишатдин 27 кархана, 42 КФХ, 960-далай виниз арендаторар ва 20 агьзурдалай виниз куьмекчи майишатар (ЛПХ-яр) машгуьл жезва.

- Районда продукция гьасилунал карда цлийи, кивенклевечи къайдаяр ишлемишзавай ксарни ава, - алава хьувуна Играмудин Гьажибалаева. - Ик, мисал яз, Куьлан Сталрин хуьрия тир Нарик Мегьамедрасулова вичин куьмекчи майишатда кьетлен жуьредин багь кутуна, ада пуд бегьер санал вахъуззава. Чи районда гьа жуьредин маса багь авач.

Играмудин Гьажибалаевни галаз чун Куьлан Сталдал Нарик Мегьамедрасулован багьдиз фена. Гьакъикьатдани, багь кьетлен жуьреда кутуна.

даварзава Адилхан Агьмедова. - Ана гьатта электрикдин эквни авач. Виликдай а чилер гуржийрив гьай. Инай хьфидайла, абуру къишлахрин кьурулуш члуьна. Гьайванар куьчардайла, пулдин еке такьатар серфуниз мажбур жезва. Прицеп галай "КамАЗ" автомашиндиз 40 агьзур манат пул гуьза. Гьар са автомашинди 350 гьайван тухузза. Гьайванар йиса 2 сеферда куьчарун патал гьар майишатдиз хейлин пулар герек жезва. Эхиримжи 4 йисан вахтунда рекьериз акъатзавай харжияр госуьрметдиз эвез хьувунва.

Ятлани чи чубанри гьакъисагьвилелди зегьмет члуьн даварзава. Хинерин "Намус", Чеперин "Бережат", Фиярин "Заря", Луткунрин "Артик" тварар алай СПК-рин майишатар вилик жергеяра ава. Алай йисан 6 вацран делилралди, райондин СПК-ри, гьар са лапагидил 2,5 килограмм сар туналди, 270 тонн сар гьасилнава.

Алатай йисуз 20300 тонн веки алафар гьазурнай. Калерикай хейлин некни ацана. Им алатай йисан рекьемдидлай 101 килограммдин гзаф я. Идалайни гьейри, 3340 тонн як гьасилна. 60 тонн як маса гайи "Намус" СПК-ди и кардик еке пай кутуна.

Алай йисан 1-июлдидай як ва маса продуктар маса гуьзай вири майишатри госсертификатар къачун патал тайин документар туькьурун лазим я. Алай вахтунда чи райондин хейлин майишатри як маса гудай ихтияр авайвиле сертификатар къачунава ва и кар давам жезва. Дагьлух чи шартлара куьчери хипехъанвал гележе авай, менфятлу хел ятлани, госуьрметдин патай гьакъикчи куьмек авачиз, ам артимшиз жедач. Хипехъан руьгьламишун, зегьмет члуьгдай ашкъи-гьевес хжакъун патал, гьич тахьайтла, гьасилзавай хаммални суьрсет - хамар, сар, як, нек, ниси - базардин кьиметрай маса къачунин чарасузвал ава. Эгер абур чкадал гьалдай махсус цехарни, устарханаар кардик кутуз хьанайтла, якьин, гьалар мадни хьсан жедай.

Н.Мегьамедрасулов пешекар агроном-багьманчи туш, багьманчивилел рикл алай кас я. Багьдин майданни члехиди туш - анжах 36 сотых.

Багьдин кьетленвал квекай ибарат я? Сад лагьайди, тарар арайра лап тлимил мензил аваз цанва, са тарчин хилер маса тарце акланва. Члехи пай ичин (Айдерек сортуни) тарар я. Багьда гьакъни шуьмягьрин, шефтелирин, чухьверин тарарни ава. Тарарин кланерик, къайдадик кваз царба-цар цюрицрин (смородина) кьелемар, багьдин чиле некьяр цанва.

- За, стха, гьар йисуз жуван багьдай пуд бегьер санал квалт хьийизва: ичер, чухьверар, шефтелиар, шуьмягьар, гьакъни цюрицарни некьяр, - лугьузза Нарик Мегьамедрасулова. - Хиве кьун лазим я хьи, и къайда регьятди туш. Кваллахда аз жуван хизанди куьмекар гуьза. Зегьметди арадал гьайи бегьер акурла, хизандиз къазанжини хьайила, жафаяр, четивилер риклелай алатзава.

Нарик Сиязидинович, гьакъикьатдани, чилин къадир авай, зегьметдал рикл алай, лугьудайвал, гьилералди къазанмишай гьалалдин фу незвай кас я. Цлийи жуьредин багь арадал гьана саки 20 йис я. Идалайни гьейри, Н.Мегьамедрасуловахъ гьечли кьелемлуни ава.

Н. Мегьамедрасулова чаз лагьайвал, 36 сотыхдин участоқдай ада гьар йисуз 12-15 тонн ичер, 400-500 килограмм некьяр, 1 тондидлай виниз цюрицар квалт хьийизва.

Гьасилай бегьерни ада гьа чкадал маса гуьза. Ада вичи лугьузвайвал, экологиядин жигьетдай мхьи продукциядиз муьштерияр гзаф ава, абур неинки чи райондай, гьакъни Дербентдай, масанрайни кьезва.

Ваз къуватар хьурай, намуслудакъ зегьмет члуьгъузай, халкьдин суфра берекатлу ийизвай гьурметлу Нарик Сиязидинович!

“САМУР” - жемятдин кьуллугьда

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Чи баркаллу карчи, меценат **Жигерхан СУЛЕЙМАНОВА** Ахцегьа жегилрин ял ядай зурба “Самур” комплекс кхажнавайди гзафбуруз чида. 2014-йисан февралдиз ачухай адак 700 касдиз чка авай банкетрин зал, мугьманхана, спортзал, теплица, гьайванар тукьвадай ва як гьалдай комбинат, машинар ремонтдай устлархана нар ва майишатдин куьмекчи алава чкаяр акатзава. Хуьре, шегьерда хьиз, тарифлу шартлар яратмишнавай ана - тамашуниз лайхлу гуьзел чкада - Ахцегь, Докьузпара ва Рутул районгьилири кьуд-гад мехьерарзава, шадвилерин гьар жуьре межлисар кьурмишзава.

Эхь, шадвал, машгуьлатар, мугьманар, тлуьнхун хьсан я, амма инсандиз виридалайни багдади чандин сагъламвал я эхир. Сагъсуз касдиз дуьньядин гьич са жуьре няметрини кьулайвилери лезет гудач. И кар рикивай аннамшуналди, Жигерхан Девлетхановича вичин гьалал зегьметдин хуси такьатрихь и комплексдин патав кьве мертебадин медицинадин центрани эцигна, кардик кутунва (2016-йисан июнь). Баркалла!

Бязибуру, ягьалмиш яз, фикризавайвал, им чкадал гьукуматдин медицинадин идарайриз (ЦРБ-ризни ФАП-риз) конкуренция патал ваь, гьабурохь галаз санал Самур дередин районгьилириз медицинадин рекьай вини дережадин кьуллугь тешкилуьнин, жемятдин сагъламвилин гьалар хьсанарунин максатдалди кардик кутунва. Азарлу касдиз ни ва гьина тлал алуддатла, сагьардатла, вуч тафават ава, кланзавайди куьмек хун я. И мураддалди инсан, еке харжияр авуна, гьатта яргьал шегьерриз, улквейриз физини гьазур я. Амма месэла чкадал, артухлама, пулсуздаказ гьализ хун жагьин тийидай хьсанвал я. Фикир гайила, гьа ихьтин регьятвал гузва чаз медицинадин “Самур” центради. Гьайиф хьби, парабуроз и кар чизвач. “Вагьши капитализмдин алай девирда бизнесменди, вичиз хийир авачиз, еке харжияр авуна, ихьтин дараматар эцигдач. Низ чида, ина духтурдин са консультациядихь, раб ягьун патал гьикьван пул кьачузватла...” лугьудай фикирдалди кесиб жемят яргьал хьиз акьвазнава. Амма центр гьа бинедилай мергьяматлувилин кьануралди чкадин кесиб жемят патал эцигнавайди абуроз чизвач.

- Рагьметлу бубадин теклиф-веси кьилиз акьудун яз, жуван халкьдин сагъламвилин кьайгьудин суваб кар патал заз чандин ва пулдин такьатар гьайиф кьезвач. Аллагь-Таалади заз еке пул кьазанмишдай мумкинвал гайила, ам дуьздаказ харждай рехьни кьалурунал зун пара рази я. Вичел харжзавай пуларинни зегьметрин эвез-менфят (окупаемость) агакь хьувуникай рахайтла, за адакай фикирни ийизвач, я ам гьич мумкин карни туш. Инсанриз куьмекиз алакун заз виридалайни еке девлет ва лезет я, - лугьузва Жигерхан стхаци.

И мукьвара сагъламвилин гьал ахтармишун патал чун Урусатдай атанвай са мугьманни галаз, дуьшуьшдай хьиз, и медцентрадиз акьатна. Девирдин истемешунрив кьадайвал тукьлуьрнавай ва лализ гьар са шейналди тадаракламишнавай экуь, михьби чкада лацу халат алай кьуллугьчиди, чинал хьвер алаз, хуш рафтарвилелди кьабулна, дердигьал хабар кьурвал акурла, яраб гьиниз акьатнатла лугьуз, чун гьейран хьана. Ахпа, адет тирвал, регистрация авуна, чун духтурдин кьилив рекье туна. Ина Рутул ва Докьузпара районрин хуьрерай тир

азарлуярни, куьмек кланз атанвай сергьятчи аскерарни авай. Духтурарни гьар садахь галаз ширин мецелди рахаз, гзаф активнидаказ кьвалахзавай. “Рикл динж ва гьиле хьсан алат авай устлар жувахь инанмиш ва активный жервал я ман”, - чи тарифдин гафариз” жаваб гана духтурди. Авур кьуллугьдай чун гьакьби гуз гьазур тир. “Ваь, ваь, кьев медицинадин полис гва кьван, вири харжияр ОМС-дин гьисабдай я”, гафар ван хьайила, мугьман мадни тажуб хьанвай. “Хуси клиникаяр пара чкайра ава. Амма медицинадин кьуллугьдин ихьтин хьсан шартлар, иллаки вилик фенвай технологиярин диагностикадинни сагьардай медтехника улкведин чьехи пай шегьерра аквадач. Кьилинди, инсандивай ина пулсуздаказ ва я лап тлимил гьакьидихь, учирра акьваз тавуна, цийи медтехникадин куьмекдалди медицинадин тамам ахтармишунар ийиз жезва, - тажубвалзавай мугьманди.

Гьакьикьатдани, центрадин кабинетар (ина педиатриядин, офтальмологиядин, урологиядин, стоматологиядин, гинекологиядин, гастроэнтерологиядин, физиотерапиядин, невропатологиядин ва масабур) Россиядин, Япониядин ва Германиядин, лугьурвал, “кьизилдин стандартдин” лап цийи аппаратралди тадаракламишнава.

-Тарифун туш, республикадин гьич са райондани и дережадин медицинадин хуси клиника авач, - чаз лап вини дережада тадаракламишнавай кабинетар ва духтурризни азарлуьриз яратмишнавай шартлар кьалуьриз, суьгьбетзава центрадин кьилин духтур **Гульнара МАГЬМУДОВАДИ**. - Чи бязи аппаратар, гьакьикьатдани, лап надирбуру я. Месела, ихьтин колоноскоп Кьиблепатан Дагьустанда анжах са Дербентда ава. Адан куьмекдалди, гьалатл квачиз, ратарин онкология тайинарзава. “Лор-комбайн-миллениум 1000” Дагьустанда мад санани авач. Плэнкадин принтерни галай цифровой рентгендикай адетдин рентген-аппаратдай азарлуьриз 10 сеферда тлимил зиян ава. Ина суткада риклин кьвалах ахтармишдай “Холтер ЭКГ” аппаратдикай ва маса тадаракрай менфят кьачудай мумкинвал ава. Гьар са касдивай, духтур-

дин направление ва страховой медполис гваз атана, диагностикадин, терапиядин, кардиологиядин, гинекологиядин, лор ва маса рекьерай, герек атайтла, йикьан стационарда кьаткана, пулсуздаказ менфят кьачуз жеда. Гележегда ина медицинадин мадни цийи кьайдаяр ва технологияр кардик кутадай лап хьсан бине тукьлуьрнава. Цийи йисалай медицинадин кьуллугь чна мадни вини дережада тешкилда. Югьди-йифди кардик квай 30 койкадин стационар ачухда (и кар патал махсус пищеблок, прачечная, гьатта рикл аладардай квал ва лализ маса чкаярни галай кьилдин дарамат тадаракламишнава), терапиядин, кардиологиядин, неврологиядин, гериатриядин (яшлубуруз кьуллугьунин), эндокринологиядин рекьерай ерилудаказ кьуллугьда. Ингье патав хирургиядин махсус комплекс эцигнуьв эгечнава...

-Вири хьсан я. “Самур” медцентрадихь кьвалахдай ихтияр авайвилин лицензия ва цийи медтехникадикай дуьз менфят кьачуз жедай пешекарар авани? - хабар кьуна за.

- И мукьвара райондин кьил Осман Абдулкеримовлах галаз иниз Дагьустандин здравоохранени-

дин министр Жамалутдин Гьажибрагьимов атанвай. Медцентрадин материалринни алатрин девлетлу базадихь, багьа техникадалдини мебелдалди тадаракламишнавай кабинетрихьни палатайрихь, Сан ПИН-дин истемешунрив кьурвал дуьзмишнавай пищеблокодихь ва медперсоналдихь галаз мукьувай таниш хьайи абуру центрадин кьвалахдиз виниз тир кьимет гана ва разивилелди лицензиядални кьул члугуна.

Дугьри я, кар алакьдай пешекаррин месэла гьеле эхирдалди гьалнавач. Алай вахтунда чна ЦРБ-дин тежрибалу духтурар желбнава. Гьа са вахтунда Москвада кардиологиядин рекьай ординатура акьалтарна хтанвай Насият Жалилова хьтин хьсан жегил пешекарарни ава. Кьетлен дикьет чна райондай улкведин нуфузулу медвузар агалкьунралди акьалтарзавай жегил пешекарриз гузва. Хайи ватанда жуван халкьдиз бегьерлувилелди кьуллугьдай кьулай шартлар, хьсан мажиб ва медицинадин идарадин гьисабдай Москвадин медакадемиьрани махсус клиникаяр пешекарвилин дережа хкаждай мумкинвал чна абуроз хиве кьазва. Мад вуч кланда кьван? Гьавилай хейлинбуруз, хтана, ина кьвалахдай ашкьби ава.

Алай вахтунда лагьайтла, хьсан пешекаррин кьитвал икардалди паталай гьар жуьре рекьерай хьсан духтурар желбуналди алудзава. Месела, гьар вацран эхирда Махачкьаладин “Высокие технологии” вилерин клиникадин отделдин заведующий, медицинадин илимрин кандидат, офтальмолог Шамил Абдуллаева азарлуяр кьабулзава. Июндин вацра

медицинадин илимрин кандидат, Дагосмедуниверситетда акушервилинни гинекологиядин кафедрадин доцент Альбина Жалиловади пулсуздаказ азарлуьриз куьмекна. Мергьяматлувилин “Леки” фондунихь галаз кьвалахуналди, и мукьвара алим, Дагосмедуниверситетдин нервийрин азаррин кафедрадин доцент, кьилин квалификациядин духтур Камалудин Алиева кьве юкьуз пулсуздаказ саки виш кас кьабулна ва ик мад...

Эхь, Ахцегьа “Самур” медцентр кардик акатункиди неинки райондин, гьакл кьунши районрин агьалиьрин сагъламвилени хьсан диз таьсирнава. Ахцегь ЦРБ-дин ва республикадин тежрибалу духтуррихь галаз санал кьвалахунин нетижакда лап сифте дережада онкологиядин, чухуткадин, ревматизмдин (гьатта СПИД-дин 3 дуьшуьш) хейлин азарлуьри дуьздаз акьудна, азарлуьриз лализ куьмекар гуналди сагьарзава. Гележегда, “Самур” центр себеб яз, неинки Ахцегь райондани Самур дереди, гьакл Кьиблепатан Дагьустандани халкьдиз медицинадин рекьай кьуллугь авун вини дережада тешкилиз жедайдахь чун инанмиш я. Райондин дамахдиз элкьвенвай “Самур” медцентр эцигнуналди, мергьяматлувилин кьетлен месэладик кьил кутунвай баркаллу карчи, халис ватанперес Жигерхан Сулейманова ва центрадин гьуьрметлу коллективдиз жемьяти пара кьадар сагьрай лугьузва.

Бицекринни дидейрин кьайгьуда

Хазран КЬАСУМОВ

Са тлимил йикьар идалай вилик Сулейман-Стальский райондин центральный больницада “Заз уьмуьр багьиш ая” лишандик кваз мярекат кьиле тухвана. Ам тешкилайди ЦРБ-дин аялар хадай отделенидин акушер-гинеколог **Манфиза Бубаевна ДАДАШЕВА** я.

- “Заз уьмуьр багьиш ая” серенжемдин асул метлеб дишегьлийри аялар члурунин вилик пад кьуникай ибарат я, - лугьузва Манфиза Дадашевади. - Аял члурун тахсиркарвал я. Дишегьлидин сагъламвилени и карди еке зарар гузва. Гьа и кардин патакьай чна дишегьлийрин арада гьавурда тунин кьвалах тухузва, меслятар кьалурзава. Ихьтин мярекатри вичин хьсан нетижани гузва. Эхиримжи йисара, мисал яз, чи районда аялар члуьрзавай дуьшуьшар хейлин тлимил хьанва.

М.Дадашевади мярекат тухузвай гьал, ада дишегьлийриз гузвай меслятар акурла, за жува-жувак фикирна: и духтур, гьакьикьатдани, бицекринни дидейрин кьайгьуда авай кас я.

Манфиза Бубаевнадин рикл гьеле школада клелзавай йисарилай духтурвилин пешедал алай. Гьавилай ам, юкьван школа акьалтарна, Дагьустандин медицинадин академиядик экечина, 2014-йисуз анаг хьсан чирвилер аваз акьалтарна. Гуьгьуьнлай ада акушер-гинеколог пешедай ординатурадани чирвилер артухарна.

М.Дадашевадин суьгьбетдай малум хьайивал, райондин аялар хадай яшара авай дишегьлияр духтуррин, гьа гьисабдай яз акушер-гинекологрин кьетлен гуьзчивилик ква. Ада гьар юкьуз вичин кабинетда 12-15 дишегьли кьабулзава, абурун сагъламвал ахтармишзава, медицинадин рекьерай куьмекар гузва, меслятар кьалурзава.

Манфиза Дадашевадиз кьвалахдин юлдашрин ва агьалиьрин патай лайхлу гьуьрмет ава.

Фахрудин МИРЗОЕВ,
**Къурагь райондин ветеранринни агъ-
сакъалрин советдин председатель**

“Лезги газетдин” алай йисан 26-нумради акъатнавай “Клирийр ва Аразрин тухум” макъала келайла, зун къелем гиле къуниз мажбуру хъана.

“Архиврин документра Клирийр “Икра” твар алаз гъатнава. Ихьтин твар вучиз ганатла ачухарзавай тарихдин чешме малум туш. Хуьруьн гъакъикъатдин твар и мулкара буддиз экъечизавай клирийрихь (облепиха) галаз алакълу я”, - кхъизва макъаладин авторди. Эгер им фикирдин са жуьре (версия) хъиз къейднавайта, и месэладал акъваз тавунайтани жедай. Амма... Хуьруьз “Клири” (дувул “Клир” гаф) твар гунай къил акъудиз, писатель, Дагъустандин ктабрин издательстводиз, “Коммунист” (“Лезги газет”) газетдин редакциядиз регъбервал гайи Къази Къазиев (Букаран Къази), филологиядин илимрин доктор, профессор Ражидин Гъайдаров, писатель Садко Гъажиев, ДГУ-дин филологиядин факультетда кардик кваз хъайи, алим Александр Назаревича регъбервал гайи фольклоринни литературадин режъяй илимдинни ахтармишунин институтдин (НИИФЛ) векилар алахъна. Амма абурвай и ме-

ацукънавайла, адаз дуьшуйшдай чемеурудин хьелитнал хъиз къенквер авунвай, члиз ракъинни марфари тади ганвай са меке авай къванер жагъана. Гь.Магъмудов ацукънавай чка клирийрин арада машгур Чандардин раган къил тир. И деллиди тестикирзавайвал, хуьр гъеле къванцин алатрикий менфят къачузвай девирдани авай”, - нетижар къазва авторди. Эгер а къванер тарихинни археологиядин месэлайрал машгур жезвай алмирив агакъарна, абур авторди къейднавай фикир тестикирнайта, зун, къве гъилни хкажна, и деллидихь галаз рази жедай. Амма...

1968-йисуз за ДГУ-дин филологиядин факультетдин урус чаланни Дагъустандин чаларин отделениди 2-курсуна келдайла, чун, са десте студентар, Дагъустандин чаларин кафедрин заведуьщий Р.Гъайдарова, НИИФЛ-дин регъбер А.Назаревича, университетдин муаллим, твар-ван авай арабист Гъалиб Садыкъиди санал къватна, хуьрериз режъе тунай. Чаз анра яшамеш жезвай савадлу агъсакъларихь галаз гуьруьшмиш хъуни, хуьрерин тварар арадал атунин гъакъиндай справкар ва, жагъана хъуй, куьгъне ктабар кхунин тапшуруьгъар ганвай. Зун гъа и йисан гатуз хайи хуьруьз хтана ва гъа девирда савадлу хуьруьвиар тир Мегъамедэмин Мисрихановахь, Шихкерим Шихкеримовахь (Яргъараллай), яшлу инсанар тир Рагъман Бубади, адан кайвани Ризия-

лиеврин фамилияр алаз, Калтуррин тухумдин невейр къени Къурагьрин хуьре яшамеш жезва. Къурагьвири чпин члехи бубадин твар эцигай, хуьруьн мисклинда яргъл йисара фекивал авур Чафар Агъмедаз, Яркли Агъмедни лугъудай. Клири Агъмед талгъана, Яркли Агъмед лугъуни хуьрел Клири твар акъалтун клирийрихь (облепиха) галаз алакълу авун шаклувилик кутаза. Чпин яшар 90 йисарилай алатнавай къурагьвиар тир Салманов Исамудина ва Гъажиев Къадира зи ихтилатрин ерибине генани хъсандиз тестикирарда.

Ахъегъ патан агъалийри Къурагь дерада авайбуруз - ярклижувар, Къурагьри Хив патан агъалийриз ярклатанбур лугъуда. Хивди лагъайта, табасаранриз ярклижувар лугъузва. Ярклижувар гафунай къил акъудун патал гафуни дуवल тир “Клир” гинай атанватла, алмири субут тавунмаз, хуьрел Клирийр твар гъик акъалтатла лугъун четин я.

Винидихь тварар кур пуд стахадикай тек са Агъмед вичин ери-бинедат аламукъна. Тагъибег лагъайта, Макъарин вирин кьерехдал куьч хъана ва ина Ругурин хуьр арадал гъана. Анайни и тухумдин векилар Къасумхуьруьн, Мегъарамдуьруьн районриз, Каспийск хъегъерди ва масанриз куьч хъана. Къени абурун несилар гъанра яшамеш жезва. И малуматар гъа тухумдай тир, вич исятда Къурагь райондин Клиларин хуьре яшамеш жезвай агъ-

Гъакъикъат патал

Ариф РУСТАМОВ,
Ичинрин хуьруьн имам

“Лезги газетдин” 2017-йисан 10-августдиз акъатай нумрада авай зи “Куьре гафунин бине гъинай я?” макъаладин гъакъиндай Интернетда, жематдин арада жуьреба-жуьре баянар, макъалада къейднавай делилрал шак гъизвай фикирарни пайда хъана. Делилрал шак гъунин себеб макъалада гъанвай делилар (версияр) икван члалвалди садани талгъанвайбуру хъунихь галаз алакълу я.

Жуван нубатдин макъалада за бинедай Кура хуьр Куьре округдин меркез хъайиди къалурзавай са шумуд делил гъизва.

1. Алай аямда Куьре (Кюринский) лугъузва. Вилик девирра Кура лугъузвайди къадим кхьинри тестикирзава. Зи архивда авай араб (аджам) кхьинрин чешмеда (абур захъ пара ава) ик къейднава (таржума):

а) *Адил диван гъилевай
Курадин султлан эфенди.*

б) *Чи Кура агъалидиз
Мунасиб лайих.*

в) *Сад Аллагъди гана ваз пай
Кура магъалда жеч вин тай.*

г) *Курада, Табасаранда.*

И члаларай аквазвайвал, къе чна Куьре лугъузвай вилайтдин эвелан твар Кура я. И гъакъикъат мад са чешмедиз тестикирзава. Алкъвадар Гъасанан “Диван ал Мамнун” ктабда ик кхъизва: “Фи кърятти Алкъвадар мин нагъияти Кура мин вилайти Дагъистан”. Таржума: “Алкъвадарин хуьре, Кура пата, Дагъустан вилайтда”.

2. Араб члала “Кура” гафунин мана “район”, “округ”, “область” я.

3. Чи бубайрилай агакънавай лугъунрай малум жезвайвал, вилик девирда “Кура” твар алай шегъер хъана.

4. “Фаргъ Асари Дагъистан” ктабда (220-чин) ик кхъенва (мана): “Кура хуьрел элкьвена кьеледин имаратдин гелер ама”. Мадни гъа и чина (мана): “Ирид лагъай асирда Дагъустандиз атай арабрин къил Абу Муслима сад Кура хуьре, садни Дербент шегъерда халифар яз тайнарна...”. Халиф гъаким (правитель) лагъай гаф я. Къейд ийин хъи, адет яз, тайн са вилайтдин, округдин, областдин гъакимар анжах меркезда жезва. И ктабда мадни къейднава (мана): “Кура хуьре халифдин шейэрикий са кванцин къаб къетленвилелди хуьзва...”. “VII асирдин эхир, VIII асирдин эвел къилера Кура пата къе мисклин эцигна: са мисклин Кура хуьре, муькуьди - Рчла”. Рчла, гъакъикъатдани, 703-йисуз эцигай мисклин къени ама. Курада, гъайиф хъи, мисклиндин цла авай къванцелай са затни келиз жезмач.

5. Кура хуьре халифдин сурни амазма ва ам машгурди, къетленди яз гисабзава.

6. Яшлу агъалийри шагъидвалзавайвал, Кура хуьруьн патав дувандин кърар къилиз акъудзавай, дуван ийизвай махсус майдан гвай.

7. Заз Мискискарин хуьрляй жагъай гъилин хатларин арабдал кхъенвай къваталда (6-чин) къейднава (мана): “Курадик 360 вилайт (яни, хуьр) квай”.

8. Вилик девиррин араб члалал теснифнавай ктабра “Кюринский” гафунин чкадал “Курион” кхъизва. “Курион” (“юр”) относительный прилагательное я. И гафунин дувал “Кура” я. Араб члалан грамматикадин къайдайралди, относительный прилагательнинди вилик анжах “касра”, яни “И” гъарф хъун истемешзава. Идахъ галаз алакълу яз, “Кура”-дикай “Кури”, “Курион”, гуьгъуьнлайни «Кюринский» хъана.

Зун алим туш, я за макъалада гъизвай делиларни илимдал ахтармишнавай гъакъикъат я лагъана тестикирзава. Ибур вири за, жувахъ авай чешмейрай къачуна, газет келзавайбурун фикирдиз гъизва. Мисалда лугъузвайвал, гъакъикъат гуьжетрин арада тстикъ жеда. Газет келзавайбуру, лезгийрин тарихдиз итиж ийизвайбуру и месэладин жигъетдай чпихъ авай фикирарни лагъанайта, хъсан жедай.

“Клирийр ва Аразрин тухум” макъаладикай

сэладай тамамдиз къил акъудиз хъанач. Гъавилляй, зи фикирдалди, хуьруьн твар клирийрихь (облепиха) галаз алакълу я лагъана тестикирарн дуьз туш. Им анжах фикирдин са жуьре хъиз къабулиз жеда.

Р.Гъайдарован къейдералди, Къасумхуьрелай Къурагьиз фидай фургунринни арабайрин рехъ Келпирин хуьрелай виниз, Клирийрин Калапад турпагъдай винелди авайди тир. Клирида “Караулка” твар алай чкадиллай Клиларин гъамарал къван авай гъулцин рекъикай гуьгъуьнлай жематди, мелер ийиз, машиндин рехъ тукълуьрайди я.

Къиблепатан Дагъустан Туьркиядин пацук акатайла, и рекъе Бикедин фургун алай уьлен чкадал адан эмирдалди муьгъ эцигна. “Бикедин муьгъ” Калапата къени ама. Дербентдин чувудрин савдагарар чпин шейэр авай арабаярни гъаз Къурагь галай патахъ фидайла, тамукай къачагъар хкатиз, абур тарашиз хъаналдай. Къиникикай хкатна, катая чувудри, Дербентдиз хъфейла, “Чун клириная гъай” (яни гъай шей-шуй тарашай чка) лугъуз ван акъатайла, хуьрел “Клири” твар эцигайди я лугъудай.

Садко Гъажиеван фикирдалди, “Клирийр” твар алай тухум гилан Докъузпара райондин Къурушрин хуьрляй куьч хъайиди я лугъудай.

“Мадни башкъа, бязи сурарин къванерал атанвай кхьинар садавайни келиз жезвач...”, - къейднава Айнуллагъ Абдуллаева. Лагъана клада, гъеле 1980-йисара Дагъустандин тварван авай члехи алим, арабист Амри Шихсаидов Къурагь райондиз муьгъман хъана. А члалуз профессорди вири хуьрерин сурарин, мисклинрин дараматрин цлара тунвай зурба къванерал кхъенвай вири гафар келайди я. За гъа члалуз КПСС-дин Къурагь райкомдин пропагандадинни агитациядин отделдин заведуьщийвиле кваллахзавайвилей райкомдин руководстводин тапшуругъдалди, Амри Рзаевича ахтармишунар къиле тухудайла, зун датлана адан патав гвай. Тайин хъайивал, райондин тарихдин вридлайни куьгъне кхьинар Куьчхуьррин хуьруьн жуьмя мисклиндин цла авай къванцел кхъенвайбуру хъана. Адалай гуьгъуьнлиз Къурагьрин Мирчлийрин магъледа авай куьгъне мисклиндин цла авай къванцеллай кхьинар ва ахпа Клирийрин мисклиндин цла авай къванцел атанвай кхьинарни рекъемар тстикъ хъанай. Зи хайи хуьруьн тарих Россиядин лап куьгъне шегъерар тир Керчдинни Дербентдин тарихрилай сур тирта, кландай заз. Амма зун паталди гъакъикъат, дуьзвал чандилайни багъа я.

“...Гъажибала Магъмудов хуьруьн мулкара гъуьрчез фена. Нисинин береда фу нез

дихъ, Лейли Батмановадихъ, вичин яшар вишев агакъзавай Къазил Алимирзоевадихъ ва масабурухъ галаз, абурун квалериз фена, суьгъбетарнай. Абурун ва писатель Къази Къазиеван ихтилатрай малум хъайивал, Клирийрин хуьруьн бине эцигай кас Шейх Унус я лугъудай. Ада, Кетин дагъдин хурал алай Кетик хуьрляй (Текидай ваъ) чкадин къачагърихъ ва паталай атай чапхунчийрихъ галаз хъайи бягсерин нетижада катна, югъ мичли жезвайла, Клирийрин хуьруьн вилик квай Тапудсин чин твар алай къакъан тепедин къилел йиф акъудналдай. Душман муьква жез хъайитла, акурай лагъана, ада маса чка ваъ, теледин къил хъанай. Адахъ вичин вахни галаздай. Рекъе янавай стхани вах анал ахварал феналдай. Эвк хъана, ахварай аватайла, абуроз гила Шейх Унусан пир алай чка къулухъ дагъ галайвилляй ва вилик падни клирийрин (облепиха) куькусри къунвайвилляй душмандивай гатлумиз тежедай, яшайишдин ери-бине кутаз жедай хелвет чка яз акуналдай. Чеприкий виниз, квалчин рехъ къуна, Калтуррин (вине авай магъле) ери-бине кутуналдай. “Гъикъван зун инананиз катда. Къенлай къулухъ зи квални, къейила сурни, гъа инал хъурай лагъана”, - веси авуналдай Шейх Унуса. Калтурриз гуьгъуьнлай Шейх Унусан уьммет лугъузвалдай. Анлай къулухъ ина лакрин (яхулрин) районрай, Гуржистандай ва Докъузпара патай куьч хъайибуру чпин ери-бинеяр кутуналдай.

Зи къатунрай, Шейх Унус вич авай хуьрляй катуни себебар 2008-йисуз Дагкнигоиздатди чапнавай Къурбан Акимован “Гъай тахърай гъарай” романда гъатнавай тарихдин себебар хъунни мумкин я.

Айнуллагъ Абдуллаеван макъалада ихтилал физвай Араз тарихда хъайи кас туш лагъана, завай тестикирариз жедач. Амма авторди Аразан куьгъне квалер Калтуррин магъледа гъинал алайта, адан къуншияр вужар тиртла, гъадакай са гафни кхъенвач. И кардини шаклувал арадал гъизва.

За винидихъ тварар кур яшлу клирийрин ва гъакли школада келзавай йисара Са-яд ва Лейли Батмановрин ихтилатрай чир хъайивал, Шейх Унусан пирен къулухъ галай квалера са хизанда пуд стха - Агъмад, Сеферали ва Тагъибег - хъаналдай. Сеферали, малкъара хуьдай члурар, хъсан умуьрдин шартлар авал лугъуз, Питен дагъдин къазмайрал акъатналда. Гуьгъуьнлай ада Чафар хуьруьн ери-бине кутуналдай. Залзалайри ва тлебиатдин маса татугайвилери абур Къурагьиз куьч хъуниз мажбуруна. Агъмедоврин ва Сефера-

сакъал Тагъибегов Адиширинавай ва Клирийрин хуьре яшамеш жезвай Россиядин Игит Зейнудин Батманован диде, вилан зигъин-къатлунун къени сагъдаказ амай Султанханум Батмановадывай субутариз жеда.

Гъакъикъат патал и тухумдин векилар Къурагь райондин Хвезежрин хуьре Гъададов фамилия алаз яшамеш жезвайди талгъана жедач.

А.Абдуллаева вичин макъалада ихтилатнавай Хутаргъринни Ялцугърин хуьрерин агъалияр чеб-чпел яракъ гъаз фейидакай тарихда са делил къванни амуькдичирни? Етим Эмин, Куьчхуьр Саид, Алкъвадар Гъасан Эфенди, Ярагъ (Квардал) Мегъамед Эфенди, Къазанфарбег ва гъа ихьтин маса савадлу лезгийри ахьтин агъвалатдикай са гафни талгъана, кхьин тавуна тадайни?

“Къагъриман ими” лугъуз кхъизва “Клирийр ва Аразрин тухум” макъаладин авторди. Къагъриманан фамилия Мамедов тир, гилани гъакл я. Автордин фамилия - Абдуллаев. Ими низ лугъузвайди я?..

Яргъл йисара Клирида тукъвенчи яз кваллахай Ватандин Члехи дяведин иштиракчи, гъаф къраравилияр чидай Исаев Жарудиназ са бязи муьштерийри “Жарудин халу” лагъайла, ада, абурухъ элкьвена, “куь диде чи квалей тухвайди тирни?” лугъуз, зарафатдай. Ам гъахъни тир.

Сарага авай Къазиев Агъамирзе зи члехи буба (дидедин дах) я. Ам рагъметдиз фейила, зунни, ам кучукдайла, сурарал хъанай. А.Абдуллаева вичин макъалада къейднавай Къагъриманан ихтилатдин ван заз хъайиди туш.

Гуьрметлу мирес Айнуллагъ Абдуллаев! Араз бубадин сурал алай гуьмбет тукълуь хъувун, адан цла кхьинар атанвай къван тун лап хъсан кваллах я. Амма чи тарихдин цуьруьгъуьлдал квалч элягъун, адан руьхъверик твал хуькуьриз алахъунин чалишишвилер кутугай кар яз аквазвач заз. Лезгистандин, гъа жергедай яз Клирийрин хуьруьн тухумар къилдин ксарин тварарихъ ягъиз хъайитла, чун хъсан нетижайрал къведач. Мусурманрин динда Вагъаб гъахъ я лугъудайбуру (вагъабизм), Украинада къил хкажнавай Шухевичрини Бендерри ва маса уьлквейрин миллетчийрин къундармайри чпин халкъар гъинал гъанватла, аквазва чаз. Ихьтин агъвалатрикий чна дуьз тарсхудна клада. Чи газетрин чинриз акъалтзавай несилри хийир къачудай, менфят худудай, гъакъикъат дуьз ачухарзавай макъалаяр акъудайта, хъсан жеда. Им зи фикирни я, меслятни.

Миграгърин школадин - 100 йис

Савадлувилинини адлувилин рекъе

Мердали ЖАЛИЛОВ,
РФ-дин ва РД-дин культурад
дин лайихлу работник

Гъар са касдиз вич хайи муг ширин я. Бес хайи школа, ваз сифте гъарфар, гафар кхъиз, келиз чирай, илимдалди дуьнья ачухариз куьмек гайи квал-утагъ ва муаллимар рикелай алатдани?! И суалар, веревирдер рикел атунин себеб, зи гьисабрай, чехи вакъиадихъ галаз алакъалу я: гъилевай йисуз зи хайи хуър Миграгъа тибии илимар чирдай (светский) школа ачухна виш йис, ам Советрин девирдин юкъван школадиз элкъурна, ана сифтегъан аттестатар гайидалай инихъ 80 йис тамам жезва!

Чи тарихда четин, залан йисар, чехи магърумвилер, къакъатунар тимили хъанач. Амма мектебдинни муаллимдин роль, дережа садрани агъузариз, усалариз хъанач, несилар тербияламышунин ва уьмүрдин гуариз хкажунин крар чпин хивияй вегъенач! Гъавилляй лугъузвайди я: "Муаллим! Ви вилик, мет яна, икрам авунни бахтлувал я!..."

Зи рикел саки 20 йис идалай вилик чи школадин ученикрикайни, ахпа ана муаллимар хъайибурукайни сифтебур тир къве касдихъ галаз авур суьгъбетар хквезва. (Абур чи газетдин 1998-йисан 16-январдин нумрада чапнава).

Къенин зи суьгъбетдин бинеда ни абур лагъай ва гуьгъунлай писатель Къурбан Халикович Акимова кхъей "Миграгъ-наме", авторрин дестеди кхъей "Шалбуз дагъдин цавун кланик" ктабрай, маса чешмейрай къачур къейдер, делилар ава.

Сифте камар

Чи мектебди вичин сифте камар 1918-йисуз а чъаван савадлу ва варлу кас хъайи Байрамов Байраман квале (Малла Къасуман ратларал) ачухнай. Сифтегъан муаллимиркини а чъаван арабистар-арифдарар Гъажи Ярмет эфенди, Гъажи Шериф эфенди, Гъажи Магъсум эфенди, Гъажи Рашид эфенди, Тагъи эфенди, Къафар эфенди ва масабур квай.

Абуру тарс гайи Салманов Абдуллагъакай, Саркаров Абдуллагъакай, Эфендиев Жамалдинакай, Агъев Рамазанкай, Гуьлялиев Недиралидикай гъа чун рахазвай светский школадин муаллимар хъана. Агъсакъалри рикел хкизвайвал, а школа Ахцегърин чешнединдаз ухшар 5 йисанди тир. Анагъ акъалтларай Наврузалиев Байрамакай, Рамалданов Бералидикай, Загъиров Алимгъамедакай, Саидов Мегъамедакай, Буньяминов Аскеракай, Исмаилов Дестебегакай, Муршидов Сефибегакай ва масабуркай гуьгъуннин несилрин муаллимар хъана. 1924-1925-йисара жемятдин куьмекдалди Гилгъен суар лугъудай чкадал Миграгърин сифтегъан классрин цийи школадин дарамат эцигна. Адаз руководство гъа чъаван чехи муаллимар - тешкилатчяр хъайи Абдуллагъ Салманова ва Абдуллагъ Саркарова гана. Ана сифтегъан чирвилер, хейлин маса жегъилрихъ галаз, вичи Буйнаксда, Бакуда кел хъувур, гуьгъунлай Миграгъа, Веьрен тул лугъудай чехи майдандал юкъван школадин дарамат (школа) эцигнай Зияудин Зейналовани къачуна. А кас неинки Миграгъа, гъак

Юкъван школадин дарамат ва З.Зейналован памятник

михъиз Докъузпара районда филологиядин рекъай къилин образование къачур сад лагъай кас яз тарихда гъатнава.

1935-1938-йисара юкъван школадин дарамат, патав интернатни кардик акатна. Къиле гъа Зейналов Зияудин Гъажиевич акъвазнавай. 1939-йисуз адаз советрин образова-

лимар - Саркаров Абдуллагъ, Салманов Абдуллагъ, жегъилар - Буньяминов Аскер, Агъаметов Сабир, Загъиров Алимгъамед, дишегълийрикай Агъаева Десте ва масабур амукъна. Миграгърин школада келай гзаф жегъилрикай дъяедин йисара женгчи офицерар-командирар хъана. 12 кас телеф хъана. Сан-

муаллимар - Къ.Акимов, М.Бабаев, М.Бекеров, Ч.Шихвердиев, тежрибалу муаллимар Н.Аскеров, Къ.Аскеров, Б.Гъажиагъмедов, Гъ.Атемов, М.Бабаев, Къ.Къарибов, К.Даштиев, П.Гъафуров, Р.Ражабов, Н.Магъманов, Б.Балакшиев, И.Жумартов, масабур ква. Миграгъви муаллими Дагъустандин ва чехи Россиядин-

тирик Жамидин, романрин, энциклопедийрин автор Гъаким Къурбан, РФ-дин ва РД-дин культурадин лайихлу работник, шаир, публицист, таржумачи Мерд Али, РФ-дин жегъил писателрин совещанидин иштиракчи, гъакъван дерин лирик Зульфийкар Къафланов, РФ-дин писателрин Союздин член Гуьлмегъамед Шугаев, масабур ава. Им бес къейддай агалкъун тушни?!

Миграгърин школада чирвилер РФ-дин халкъдин художник, скульптор Гъейбет Гъейбатова, художник тир Эмирбег Керимова, Агъмад Адилова, кинорежиссёр, РФ-дин ва Татарстандин культурадин лайихлу работник Вакъиф Саркарова, мандар ва композитор, РД-дин искусствуйрин лайихлу деятель Сергей Аллагъкъулиева, машгъур журналистар тир Ноябрь Ханкишиева, Мегъди Мегъдиева, Мурадали Мурадалиева, Мирзебег Демирова ва масабур къачуна. Ихътин векилар чи къуни хуьрерай къвез келай ксарикни хейлин ква: С.Мингъажев, И.Мурадов, Н.Агъакеримов, И.Жаватов, А.Бедирханов, Ж.Чигалиев, А.Керемов ва мсб.

Гъ.Гъейбатов

А.Эсетов

Гъ.Къурбан

А.Къардаш

А.Байрамов

нидин хел вилик тухунин лайихлувилерай, Дагъустанда сад лагъайбурукай яз, Зегъметдин Яру Пайдахдин орден гана. Къе чи школа адан тварунихъ гала.

1938-йисуз Миграгърин юкъван школадин аттестатар къачур гзафбурукай (Миграгъа, патарив гвай Къурушрин, Текийрин, Келетрин, Миграгъ-Къазмайрин, Мискискарин, маса хуьрерайни къвез, жегъилри юкъван образование къачузвай) твар-ван авай муаллимар, уьлкведин халкъдин майишатдин жуьреба-жуьре хилера кваллахзавай хъсан пешекарар, гуьнарлу алимар, армиядин офицерар, юристар хъана. Абурун жергеда миграгъви муаллимин еке десте (Гъ.Ибрагъимов, Ж.Незирова, Д.Демиров, Н.Биллаев, Х.Рамазанов, Б.Гъажиагъмедов, Я.Ярагъмедов, Ш.Субгъанвердиев, В.Велиев, Д.Агъаева, мсб), къурушвийрикай-чехи алимар хъайи Ш.Ирахов, З.Баглиев, муаллимар А.Алимов, И.Мурадов, С.Эбилов ва мсб., келетвиар, мискисвиар ава. Вирибурун тварар заз жагъанвач, я са макъалада вири къазни жедач. Са Миграгъай 500-далай виниз жегъилри къилин образование къачуна. Бес вири хуьрерай санлай?! Миграгърин юкъван школадиз а йисара Чехи вацун дередин "университет" лугъузвай...

Дяведин йисар

Виринра вирибуруз хъиз, Миграгърин юкъван школа патални Ватандин Чехи дяведин йисар заланбур, чехи магърумвилеринбур хъана. Саки вири жегъил муаллимар Ватан хуьз фена, хуьре яшлу муал-

лай са Миграгъай 300-дав агакъна жегъилар фена, абурун са пай хтанач. Залан хирер алаз хтайбурук Гъ.Ибрагъимов, Д.Демиров, Ж.Незирова, Х.Рамазанов, Ш.Субханвердиев, Гъ.Эмирбегов ва масабур ква.

А йисара Миграгъиз кваллахиз Урусатдай 25 кас рушар - муаллимар атана. Абурукай Степанова, Румянцова, Дробецко, Лескова, Исакова, дяведилай гуьгъуьниз атай Антонина Владимировнани гъамишалугъ яз Дагъустанда амукъна. Абурун вирибурун тварар школадин "Гуьрметдин ктабда" кхъенва.

Дяведин залан йисара Миграгърин юкъван школада директорвиле Дагъустандин халкъдин шаир, къурушви Шагъ-Эмир Мурадова, стгалви Гъанифа Нуралиева, миграгъви Аскер Буньяминова кваллахна. 1944-йисуз хуьруьз залан хирер алаз Гъамид Ибрагъимов хтана, школадин директорвиле везифаяр адан хиве туна. Ада школадиз хейлин цийи къуватар желбна. Абурук фронтовик муаллимар - Ж.Незирова, С.Муршидов, Д.Исмаилов, Х.Рамазанов, К.Кельбиханов, М.Абдуллаев, Гъ.Шамурханов, масабур ква.

Арадал хкунин йисар

1952-1962-йисар, зи гьисабрай, чи школа патал бегъерлугур, гзаф несилриз чехи уьмүрдиз гегъенш рекъер ачухайбур хъана.

Завай виридан тварар къаз жезвач. Тек са муаллимар гьисабайтла, абурун къадар вишелей алатда. Абурук РФ-дин лайихлу муаллим Сабир Агъаметов, РД-дин лайихлу

ни Азербайжандин гзаф школайра цийи несилар тербияламышна, къени а кар давамарзава. (Э.Чигалиев, А.Къадаминов, А.Велибегов, М.Бабаев, А.Махсудов, В.Ильясов ва мсб.).

Миграгърин юкъван школа акъалтларай чехи алимикай медицинадин илимин доктор, академик Салигъ Гъейбатован, илимин кандидат, доцент, Дагъустандин халкъдин духтур Азедин Эсетован, технический илимин доктор, РФ-дин лайихлу машина туькьурдайди тир Идрис Даштиеван, педагогикадин илимин кандидат (Миграгъа сад лагъай алим) Адил Адилован, тарихдин илимин кандидат Зейнал Зейналован, химиядин илимин доктор Гъамидин Чигниеван, ветеринариядин илимин кандидат, доцент Якуб Жалалован, хуьруьн майишатдин илимин кандидатар Нажмудин Саркарован, Саидагъмед Агъаларован, медицинадин илимин кандидат Мирзегъа Рамазанован ва гзаф маса тварар рикел къвезва. Ибур вири са Миграгъай я. Бес амай хуьрерай?..

Миграгърин школа чъалан эсерар яратмишдайбурун, искусствуйрин устадрин махсус центр хъиз я. "Миграгърин булахар" ктабда миграгъви 22 шаирдинни гьикаятчидин эсерар гъатнава. Ам туькьурдайди Арбен Къардаш, пулдин такъатар чара авурди Шамил Жалилов я. А дестеда яшлу писатель, 40 йисуз Дагъизда кваллахай М.Шихвердиев, чехи шаир-лирик Шихнесир Къафланов, адан гъилик чирвилер къачур Дагъустандин халкъдин шаир Арбен Къардаш, РД-дин Госпремиядин лауреат, твар-ван авай са-

Районриз, хуьрериз, карханайриз, майишатриз руководство гайи, гилани гузвай векиларни Миграгърин школада тимили ганач. Ж.Шайдаев, Ж.Генжалиев, Р.Жалалов, Къ.Жалалов, А.Загъиров, И.Абдулминов, Н.Магъманов, З.Бабаев, Б.Бутаев, А.Байрамов, Гъ.Къагъриманов, З.Даштиев, Г.Демиров, цудралди маса ксар гъа жергедай я.

Чи къушунрин частара, къайдаяр хуьдай органа, социальный хилера, алай вахтунда карчивиле агалкъунралди кваллахзавайбурун тварар за къазвач. Абуру хайи хуьр хуьз, аниз девирдин къулайвилер гъиз алахънава.

Алай вахтундани хуьре кваллахзавай къилин идара школа я. Ана 130 аялди келзава, абуруз 22 муаллими чирвилер гузва. Абурун чехи пай чпихъ къетлен бажарагъ, пешекарвиле дережа авайбур я (Ф.Абдуллаев, М.Р.Абасов, Ш.Абасов, Р.Расулов, Я.Ражабов, Р.Ражабов ва мсб). Санлай школадин коллектив тарихда хъайи хъсан адатар (ватандашвиле, женгчиле, искусствуйрин ивиар яратмишунин, спортдин, хванахвалилин ва ик мадни) хуьз алахънава. Шартлар лагъайтла, девирди истемешзавай дережадинбур туш. Ятлани мектеб яшамеш жезва, несилриз къуллугъзава...

Эхъ, юбилейри чи рикел еке тарих, муракаб рекъер, хъайи чехи магърумвилерихъ галаз санал еке агалкъунарни гъизва. Ихътин мярекатри несилрин алакъа мадни мягъкемардайдал шак алач. Чна, фейи рекъер веревирд ийиз, виликди ери-мишун лазим я.

Бубадин веси кьилиз акъудна

Музей - им искусстводин сура я.

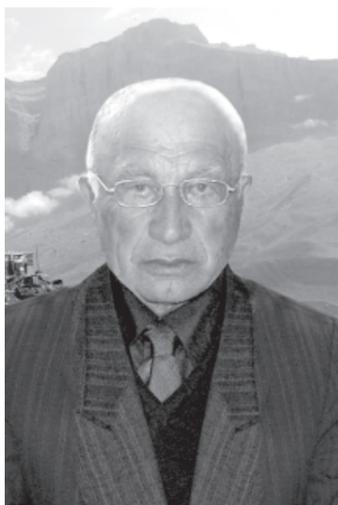
АЛЬФОНС ДЕ ЛАМАРТИН

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Халкъдин медениятдин къурулушда музейди кьетлен чка къазва. Акъалтзавай несилдиз руьгьдин, эдеб-ахлакъдин, ватанпересвилени тербия гунин жигьетдай адан метлеб екеди я. Музейдин фонд артух хьунин чешмейрикай сад инсанри аниз гьар жуьре шейэр-ядигарар гьун я. Эхиримжи вахтара музейриз тамашачияр желбуни, цийи-цийи гьар жуьре экспонатар жагьрурунин ва итижлу экспозицияр

рай, акурай, чир хьурай виридаз чи тарих, ацукьун-къарагьун, адетар. Тахьайтла, гьакI квахьна фида абур..." - лагьанай ада.

И кьве къван Къурушрин хурун куьгьне мискиндин (гила анал цийи мискин хьанва) цлай акъатна алайбур тир. Сад тарихдин къван я жеди, юкьва муьжуд пиплен гьед ва итижлу маса лишанарни араб хьинар атланвай муькуьди лап надирди я (шикилда). Са сирни ачухин, и къванер тухуз кланз, пул теклифиз, бубадин, гуьгьунай зи кьиливни къвед-пудра паталай инса-

КУРБУРЪ КЪЕЙД.

ДУЪГУЪШЕВ Къумри Тагъиевич (1930-2011) - хуруьн муаллимвилдин (1970-йисуз заочниказ Махачкъалада ДГУ-дин филологиядин факультет акъалтIарна) кIвалахдин 50 йисан тежриба авай гуьрметлу кас, зегьметдин ветеран, РД-дин лайихлу муаллим. 70 йисан яшдаваз лайихлу пенсиядиз экъечIна, эхир нефесдалди дагьдух хуруьнни хуруьнвийрин кьайгьуда хьана.

мадни ава. Вири машинда гьакьнач, гьабурни хкида.

- Европада виридалайни къакьанда авай къадим Къурушар Лезгистандин пара маса хуьрериллай асиррин деринриз фенвай девлетлу тарихдалди, зегьметкеш, баркаллу инсанралди ва гуьзел тебиатдалди тафаватлу я, - багьа пишкешар - ядигарар хушвилелди къабулуналди, лагьана музейдин директор, РД-дин культурадин лайихлу работник Агьмед Дагьларова. - Хиве къан, Къурушрин хуруьз талукь шейэр чаз авачир. Иллаки сирлу лишанар алай и надир къванцъай заз чухсагьул лугьуз кланзава. Ам чна чи алим Замир Закерьяев аватармишиз тада.

Мискиндин тарихдин къванер музейда саламатдиз амуькьзава, ахтармишзава, вирибуруз раиж жезва. Виликрай мискинра, муькьвера, кIвалера ва маса имаратра тарихдин къванер твадай адет

ДУЪГУЪШЕВ Дуьгуьш Къумриевич (1959)-МВД-дин полковник, гила Ахцегь райондин суддин 42-нумрадин участокдин мировой судья. ДГУ-да математикадин факультет (1982), Ростовда РФ-дин МВД-дин юридический институтдин юриспруденциядин факультет (1998) акъалтIарна. Къизляр шегьердин мектебда муаллимвиле, ана къайдаяр хуьдай органра инспекторвиле, Тарумовский РОВД-да участковый инспекторвиле, Къизляр РОВД-да силсчивиле, шегьердин наркоконтролдин рекъай отделдин начальникиндин заместителвиле кIвалахна. Полковниквилдин чинда аваз 2006-йисан февралдиз отставкадиз экъечIай ада адвокатвилдин хуси контора ачухна кIвалахзавай. 2014-йисан октябрдилай Дуьгуьш Дуьгуьшев Ахцегь районад мировой судьявиле тайинарна. Чешнелу, Чехи хизандин кьил тир ада къуд велел халис ватанпересар яз тербияламинна, гьардаз вичин кIвал-югь ава. Хивевай жавабдар къулгьдин везифаяр намуслудаказ тамамаразавай ада вичи кIвалахай гьар сана халкъдин арада лайихлу гуьрмет къазанмишнава.

яратмишунин мураддалди, адет яз, "Музейдиз ядигар пишкеша!", "Зи экспонатни музейда ава" махсус серенжемар тешкилзава. Гьизвай экспонатриз гьакI кьимет гузватIа, абур музейдин баландал къабулун ва паспортизация авун - им кьилдин месэла я.

Россияда хуруьн чкада къадим ва девлетлугурукай сад тир Ахцегьрин музейдин коллекцияри чи культурадин, тарихдин къадир авай ватанперес ксарин куьмекдалди девлетлу жезва. ИкI, 22-августдиз Ахцегь райондин 42-участокдин мировой судья, къурушви Дуьгуьш Дуьгуьшева вичин патай музейдиз са жерге надир экспонатар пишкешна.

- Къенин, пак Къурбанд суварин ва РФ-дин пайдахдин, югь заз иллаки лишанлу я, вучиз лагьайтIа рагьметлу бубадин веси кьилиз акъудиз алакьуналди зи рикIизни, адан руьгьдизни регьят хьана, - лугьузва Дуьгуьш Къумриевича. - Рагьметлу бубади, эхир нефес мукьва жедайла, заз вичин кьилив эверна, "чан хва, зун агакьнач, агьа кIвале хуьзвай тарихдин къванер, ругунар, чхра, саф, зинбил ва куьгьне маса шейэр Ахцегьа авай тарихдин музейдиз вахце. Къуй амуькь-

нар атана. Зун халкъдин тарих, культура маса гузвай кас туш лагьана, къванер гьич къалурни тавуна, за абур къулухъди элкьуьрна. Рангунин ракъар (металлар) квайди аквазвай и гьевечи залан къванци

(им за, гьуьрче аваз, дагьдай гьана, ихьтинбур ана пара ава) лагьайтIа, Къурушрин дагьларик къизил квайвилдин гьакьиндай шагьидвалзава. Музейда хуьниз лайихлу куьгьне итижлу шейэр заз

авай. Амма, гьайиф хьи, чи хуьрера неинки ахьтин къванер, гьакI са жерге мискинра кьаз терг хьана. Чаз ихьтин багьа ядигарар багьишунай Дуьгуьш стха пара сагьрай. Адан бубадизни рагьмет хьуй!

Саиратан рубайрин алем

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И мукьвара Махачкъалада, Расул Гьамзатован тIварунихъ галай Милли библиотекадин конференциядин залда, шаир Саират АГЪМЕДПАШАЕВАДИН "Рубайяр" (тираж 1000 экземпляр) тIвар алаз урус чIалал Москвада чапдай акъатнавай сад лагьай ктабдин презентация кьиле фена. Рубайярурус чIалаз элкьуьрайди дагьустанви шаир, бажарагьлу таржумачи Мамед Халилов я.

РИКIЕЛ ХКИН: Саират Ферзилаевнадин философиядин тах квай къуд цIарцин шииррин сад лагьай ктаб лезги чIалалди 2009-йисуз Махачкъалада чапдай акъатнай.

"Рубайяр" ктаб кIелдайбуруз раиж авуниз талукьарнавай мярекатдиз лезгийрин интеллигенциядин векилар, автордин яратмишунрал рикI алай ксар, ярар-дустар, Крымдайни мугьман атанвай. Абуру шад вакьиа тебрикна, цуьквер багьишна, рубайяр кIелна. Президиумда Дагьустандин писателрин Союздин председатель Мегьамед Агьмедов, ктабдин таржумачи, шаир Мамед Халилов, "Лезги газетдин" жавабдар секретарь Шихмурад Шихмурадов, Крым республикадин писателрин Союздин председатель Валерий Басыровни ацукьнавай.

Мярекат библиотекадин край чирдайбурун ва милли литературадин отделдин кьилин пешекар, РД-дин культурадин лайихлу работник Секинат Мусаевади ачухна, М.Халилова мярекат давамарна. Ада вичин рахунар Саиратан яратмишунриз кьимет гунилай башламишна. Авторди рубайяра вичин тебии гьиссер-тIал, гьейранвал, умудлувал къалурзавайди кьейдна. Таржумаяр ийидайла, кIевера тур месэлайрикайни лагьана.

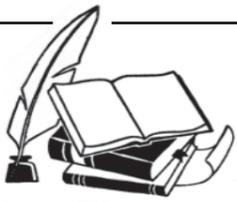
Вичин нубатда Саирата ктаб акъудиз куьмек гайи, адан презентациядиз талукь мярекат тешкилай ксариз, таржумачи Мамед Халиловаз чухсагьул малумарна, вичин са шумуд рубайи кIелна.

Литературовед, публицист, РД-дин культурадин лайихлу работник Фейзудин Нагьиева Саират къуру чкадал "экъечI" тавунвайди, хизанда пуд шаир-диде Мислимат, стха Агьмедпаша Агьмедпашаев ("Куьредин ярар" тешкилай ксарикай сад) ва Саират авайди кьейдна. Къуд цIарце авторди вичин фикирар еке устадвилелди раижзава, абур лезги халкъдин камалдалди девлетлу я.

Мярекатдал Дагьустандин халкъдин шаир Арбен Къардаш, Дагьустандин писателрин Союздин председатель Мегьамед Агьмедов, зари ва алим Гьаким Къурбан, педагог Исламудин Гьуьсейнов, дарги дишегьли-шаир Хадижат Ражабова, Каспийск шегьердин 1-нумрадин юкьван школадин директор Фатима Халилова ва масабурни рахана.

"Лезги газетдин" жавабдар секретарь Ш.Шихмурадова ктаб вичин кIалубрал ва манадал гьалтайла кIелдайбуруз еке савкъат хьанвайди, рубайяра автордивай философиядин тах квай фикирар, вичик къалабулух кутазвай гьиссер раижиз, уьмуьр вичин вилерай аквазвай тегьер къалуриз алакьнавайди кьейдна. Алай девир бажарагьлу ксар патал четинди хьуниз килигна, Ш.Шихмурадова ахьтин ксариз куьмек гуниз эвер гана, лутуйрихъ галаз жегч чIугвазвай алай девирда Саиратан хьтин яратмишунрихъ тербиядин кьетлен метлеб авайвилей "Рубайяр" ктаб республикадин премия гун патал къалурун теклифна.

Мерд АЛИ

Гьюсейн Рамазанован - 80 йис

Ви гьюрметар хкведа ви квалихъди...

Эгер вичел чан аламайтла, чна адан юбилей санал къейддай. Амма залум ажалди ам чавай Яран суварин вилик къакъудна.

Шаир амач лугъудай гафар мезел къевзвач. Гьикл хьи, адан шиирар, гюзел келимаяр, ктабар чи гьилера ама. Гьюсейн РАМАЗАН (литературадин тахаллус) датлана хайиди тир Къурагъ райондин Ашарин хуьре яшамеш хъайи шаир ва муаллим я. Ада саки зур асирда акъалтзавай несилриз лезги, урус чаларай ва литературайраи дерин чирвилер гана, абурек яратмишдай рубъг кутуна.

Ашарин юкъван школада Гьюсейн Рамазанова тешкилнавай "Лацу лиф" твар алай кружокди кваллахзавай, цлан газет акъудзавай. Заз ам гзаф мярекатра (муаллимрин, журналистрин, писателрин) акур кас я. Къусни дамах гвачир, риклевай сир талгъана акъвазиз тежедай зегметкеш тир. Вири рекъера адав чи милли члагъанни жедай, Гьюсейн халисан ашукъ-манидар, композиторни тир. Вичин ва маса авторрин чалариз ада хейлин гъаваяр теснифна, абур вичи ва адан тербиячийри тамамардай. Хейлин манияр чи лезги радиодин фондуна ама.

Гьюсейн Рамазана, хуьре хъиз, райондани, яратмишдай къуватар тупламишиз, хъсан кваллах тешкилна. Ам лезги писателрин Союздин райондин отделенидин къиле авай. "Абулейсан" твар алай и тешкилатда Шамсудин Исаев, Абдула Самедов, Сейфу-

дин Шагъпазов, Магъсуб Магъсубов, Камалдин Агъмедов, Буба Агъмедов, Сраждидин Расулов ва хейлин маса ксар санал алай.

Гьюсейн Рамазана вичин хусуи "Клепербан", "Мискалар", "Саф элкъевезва", "Ацлай варз", "Абулейсан" тварар алай ктабар чапдай акъуднай, несилриз тунва.

Ам метлеблу, дерин фикирар авай куьруь жанрайрин - рубаидин, бендерин, бейтерин, баснайрин, манийрин, куьруь новеллайринни суьретрин автор тир. Адаз аялрин уьмуьр ва психология хъсандиз чидай. И кар адан саки вири эсерри раижзава.

"Лезги газет" патал ам гекъигун авачир хътин вафалу дуст ва амадаг

тир. Чи патав ам гьакл къеведачир. Тумаждин еке портфелда цийи эсеррихъ ва макъалайрихъ галаз санал Къурагъ дагъларин таза ниси, чар авай хъран фу, чайдик кутадай дагъдин цуьквер, векъерни жедай. Къултухдай нацун кфил акъудна, лезги авазрал илигдай - чаз сувар багъишдай...

Шаирдин ва камаллу муаллимдин ирс адан руш Рамазанова Алвана ("Дагъдин булах" газетдин къилин редактор) давамарзава.

Чи гъиле авторди вичи агакъарай бязи эсерар амай. Агъадихъ чна абуркай къевеклифзава.

Шаирдин ирсинин къайгъуда хъун лазим я. Ам къайдадик кутуна, чапдай акъудун несилрин хиве амай везифа я.

Шаирди вичи лагъанвайвал, "вуна авур гьюрметар ви квалихъди хкведа..."

Гьюсейн РАМАЗАН

Бейтер

Чанда туна на герексуз ялавар, Къан тийир тлуьн жеда ни бес иливар?

Тапунихъ авач чуьнуьх жедай кул-кусар, Яргъал фидач кел тавур а ви курсар.

Хъуьтлуьн чин явшан я, гуз тежер цуьквер. Жагъидач, аквадач ваз анай шекер.

Кинивилин дад масад я, азизди. Адахъ авай чад масад я, азизди.

Тлуьна куьтягъ тежер зат я кланивал, Ам авайла, рикле жеда къайивал.

Мани такан инсан чуплах са тар я, Адаз вакай аквазвайди гъа члар я.

Авам касди хъ ваз экв гудай нур жедач, Адан чанда бегъер гудай тлур жедач.

Акур гъалат гъиле-гъилди туьхлуьра, Жуван рикл мад са фонарь хъиз куьклуьра.

Тлуьрди на фу я, фейиди югъ я лугъумир, Уьмуьрдикай ягъанат кваз рахамир...

Масадан гаф на лагъайдай къамир, дуст Жуван цура мад жанавур твамим, дуст.

Мукъаятвал ви уьмуьрдин ракар я, Фагъумлувал гъар камунин са клар я.

Душмандин мез ваз акси тар - зегъер я, Дустунин гаф ракъинив гвай сегъер я.

Алцум тавур кардин вилер буьркьюь я. Акъуллудан рекъер - хуьлер гъяркьюь я.

Насигъатрин къулухъ крар галаз хъуй, Ахварар хаз, агалкъунар аваз хъуй...

Ви гьюрметар хкведа ви квалихъди, Абур катдач, фидач дерин гьюльухъди.

Экв алачир цлар жеда мад гуьтлуь, Гатун майданар гудай туш хъуьтлуь

Кланидан гъар гаф жеда ваз чими, Къванер, къумбакар аквада жимиз.

Шадвал галай уьмуьр язва чаз гатфар, Дибсуз ихтилат язва буш гафар.

Вун галачиз масада гудай туш женнет, Къерехмир жезвай зегъметни зиллет.

Жерягърин тарифар ийидай бед кас Азарханадиз фида, тлар хъанмазди сас.

Суфрадин уьзуьмар авай пад клан жез, Хашала ялда, руфунин ван жез.

Гъисабдин тарсар мектебда течиз, Туьквенда гъарамар къватъизава вичиз.

Тапшурмишна жанавурдал гьикл хипер? Сала къуькуьнал рази жедач хци пер.

Турпни чугъундур - шикилар ухшар. Тямарни чара я, хесетар - къаншар. Сад алахъна, гъакл акъудна метлер, Масада чинеба чуьнуьхна виртлер.

Лугъумир са гафнии, гузвачтла ваз дад. Вацлай гъиз жедач сафунаваз яд.

Рагъдандикай сегъер жедач, фагъума. Рекъидайла, акъул къеведач, фагъума.

Акъул-къулухъ, руфун вилик эцигмир, Вилер аваз, масадан къил гилигмир.

Къудар

Такланда талгъудай, Кланида тагудай Затл жедач, дуьз я. Акъул це, къачудай.

"Игитриз баркалла!" Сиверал чи ала. Халкъ патал абур Язва чаз ала.

Кел ая рубаи, Чир жервал туба ви. Ажуввал хиве къаз, Агъузмир уба ви.

Живедин цвереклар, Чира кез са-са кар. Гъетер я чи бици Авунвай къени кар.

Мурк хада, чида чаз, Хажалат гъида чаз. Темягъвал тлимил хъуй Цлуьруцлум фида чай.

Хайи квач я яргъи, Я жеда ам куьруь. Шадвили гъида чаз, Рази жез, кар къени.

Гарун сир чаз чида: Гъакл цифер мад гъида. Айгъур я чуьллерин, Дагълариз гъакл фида.

Кланиди дарман я, Ам ич я - шафран я. Такан кар яргъаз хъуй, Ам яедин харман я.

Рубаяр

Экъечайда вич муьхцяй Лугълуьнда къевез гъа варцяй. Беябурда маса кас, Къаваллайда гъа мецяй.

Тадивал - цай, буьркьюь я, Адаз рехъни гуьтлуь я. Фагъумлувал акъуллу Ваз куьмек гуз экуь я.

Са чиб алай хъуьтлуьн югъ, Чин чуру яз, гъаз буйругъ, Къведа, зиян артухиз, Зайифбуруз пайиз цлуьгъ.

Хъуьтлуьн гъилер ичи я, Адан рекъер пичи я. Гъич садани лугъудач Хъуьтлуьн са гъил эрчи я.

Хвешивал чаз гатфар я, Къизилверекъ гъарфар я. Ада багъиш ийирди Хважамжамдин шарфар я.

Пака лугъуз, тур на фу, Хъвер теклифиз ви клуфу. Насигъатар на къадач: Къезил я лугъуз сафутл...

* * *

Яру клек пис туш: гуръчег я шикил, Башчивал клани верчерин векил. Туьклуьда анжах вич хъайитла тек, Салара къекъуьрда вичин хци кек. Куклуьрал рикл ала, гатайтлани вич, Къеве клек саналлаз туьклуьдай туш гъич.

Вахт чириз, сят хъиз, я ам вич къуччагъ, Рангари нур гуз, вич тирла гъакл чагъ Ислягъ клекер заз акурди туш ман: Демекда шагъ я, галачиз гиман. Клекрен йисакай жеда тла хийир, Къуй адан крар тахъурай шийир!

Камаллу келимаяр

Аял галайда хъ ирид йисуз месе гъатайди ахгакъналдай. Гатуз гъайи къванни хъуьтлуьз бакара къведа.

Къенятсузди берекатсузди я. Инсан гъихътинди ятла, рекъе-хуьле чир жеда.

Гъакимдиз къимет кваллахдилай алатайла гуда. Цан цайидаз гудай цуру некни амач, я цанни.

Гила члехи тварар чин алайбуруз гузвайди я. Крчар алачирди ядайбур гзаф жеда. Арабайрал хтайтла, гишила рекъида. Хвейидакай къвед тахъайтлани, къведад квай сад жеда.

Чуру никлик эчел жеда, алчак папак - члал. Эвелдай са гъекни акъат тавурдай эхирдай ирид къекъ акъатда.

Чуруда вичин рекъиз гзафбур тухуда. Ара-бир туьнт хъунни хъсан я.

Никлер къурана, хъуртар къарагъна. Ажудаз гагъ-гагъ сивини куьмек гуда.

Вич вич тахъайтла, Аллагъдини куьмекдач. Масадахъ яб акалдайла, жуван къиливни кваллахиз тур.

Верчер къаз феи кац ракъара гъатна Вун маса хуьруьз феиила, гъабурун адетриз гьюрмет ая.

Вад патахъ тахтадин кланик са дуьзди кутуртла, гъамни патахъ жеда. Паб ава - кваллин экв, зегъметда-куьмек,

Паб ава - уф тлада, гъваш - неда, рикле - твек. Аяндар мез галачизни гъавурда гъатда.

Турни Кур

(БАСНЯ)

Са квалле Турни Кур яшамеш жезвай. Ара-бир, са себебни авачиз, абур къал жедай. Тур лап цел хъиз даклунна: "Вун екеди я лугъуз, вуна къил цава къунва. Зун галачиз, вуна вуч ийида? Вун низ герек яз амуькда? Зирзибилдал гадарда вун".

Куруни, дуьнья акур агъсагъалди хъиз, ранда янавай келимаяр кардик кутуна: "Чаз гъардаз са кар ава. Чун са кваллева. Чи иесини сад я. Чаз къалмакъал герек къевезвач. Куклуьнар кицлериз хас я. И лавгъа ихтилатар иесидиз ван хъайитла, чун къведни кламуз гадарда, ада цийи къапар къачуда..."

Квалле лал къейи секинвал гъатна. Турунин сив, дапар ягъайди хъиз, кис хъана...

Мана: нубатсуз рахунри инсандин къилел бала гъида.

Гъезел

Зун гъамари тлуьшундайла, яр, заз вакай куьмек хъана.

Хатадай за хана кефи, гьюрмет квахъна, кеверек хъана. Уьмуьрдал циф акъалтайла, рехъ алатна, къванер аваз, Клеверай зун акъатайла, мадни заз вун герек хъана.

Рубъгдин емдин дад хъсан я, зи манидиз мелгъем я ам, Ви гъилери авур суьрсет заз рикл алай хуьрек хъана.

Ви экуьни гузва заз рехъ, ам бахтунин лишан ялда, Сир ахъаюн патал зунни гъа вун галаз хевлет кланда...

"Шагъпазрин сувар"

Ихътин къил алаз тухванай сувар, Салам сивеваз, ахъа хъана вар. Кватл хъана вири Дугунрин къваллав. Къажгъанрив къекъевез атир, гум, ялав.

Гъулугъ майданни ачух яз къилихъ, Сарфунни Хъйби аквазвай вилик. Чагъан гъаз аниз теклифнавай заз, Куьгъне миресри, кефияр яз саз.. Авазвай ана мукъвади, мугъман, Гьюрметрин сандал гъизвачир гиман.

Гъар хуьре хуьрай ихътин межлисар, Яшамеш хуьрай ахътин миресар. Машгъурбур тухумдай авазвай пара, Сада-садаз гуз цуькверин хара. "Адетар авай хуьр я Гелхенар, Гьюрметар авай хуьр я Гелхенар!" - Манидал зани гъана халис чан. "Гелхенрин гимн" - мани яз чаз клан, Шаир Сейфудин, ваз къетлен салам, Цларарик квазвай дуствални калам!

Гатфар

Чими клуртар гадарна, Аязни мурк квадарна, Чин ачухна ракъини, Рангар пайна экуьни. Булахри туьд ачухна, Цуькверикай хъатухна.

Гатфар ава дуьньяда, Сувабар гъаз дуьада. Хъуьтлуьн рекъер агална, Ракъинихъ яб акална, Чан атана багъларал, Абулейсан-дагъларал.

Мани, макъам сивева, Пашманвилер клевава. Гатфар ава дуьньяда, Къаз пайзава чаз ада.

Ярав гъазва ярувал, Дагъларивни - хцуьвал. Гатфарни гад-сахават. Яд артух хуьй - адалат.

Дин

Къуръан хуралай чирнава

Агъмед МАГЪМУДОВ

Мукъвара Хасавюрт райондин Къурушрин хуьре рагъметлу имам, диндин машгур деятель **Мугъаммад-гъажи Хидирован** ха-хафиздин (Къуръан тамамдиз хуралай чидай кас) дережа къачунвай **Расул ХИДИРОВ** тебрикуниз талукъарнавай мярекат кыле фена. Ана Дагъустандин Муфтийдин заместитель Шамил Алиханова, Хасавюрт шегъердин имамрин советдин председатель Юсуф Мегъамедова, Махачкъаладай, Каспийскдай, Дербентдай, Кьиблепатай Дагъустандай ва республикадин хейлин маса пиперай атанвай диндин векилри иштиракна.

Межлисдал рахайбуру къейд авурвал, Къуръан келунихъ ва ам хуралай чирунихъ еке метлеб ва и кардай Аплагъдин патай чехи сувабар ава. Шамил Алиханова и кардин важиблвал къалурун патал мярекатдин иштиракчийрин фикирдиз Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ гъадис гъана: *"Къекай виридалайни хъсанбуру Къуръан чирзавайбуру ва и рекъяй авай чирвилер масабургуз гузвайбуру я"*.

Диндин межлисдин сергъятра аваз жегъил хафиздиз Гъуьрметдин чар, савкъатар ва пулдин пишкеш гана.

Къейд ийин хъи, Расулан буба Мугъаммад-гъажи Хидирова вичин вири уьмуьр мусурман диндиз бахшна. Ам 2015-йисан 9-сентябрдиз мискиндин зкуьнин кпунал физвай члавуз къанлуьри яна къенай. Рагъметлу имамдин крар къе адан рухайри, сухтайри давамарзава.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Клеви къаст хъайила...

Машгур лезги, медицинадин илимрин доктор, Россиядин лайихлу дуктур, твар-ван авай хирург-онколог **Вагъид Абдуллаевич ЭФЕНДИЕВА** 1985-йисалай инихъ Калужский областдин онкологиядин диспансердиз регъбервал гузва.

Вагъид Эфендиев 1941-йисан январдиз Ялцугърин хуьре дидедиз хъана. Къанни цуд йисалайни гзаф я Вагъид Абдуллаевич хизанни галаз гурбатда яшамеш жез. Ада вичин уьмуьрдин юлдаш Гуьлгез Къурбановнади хъ галаз санал къве рушаз тербия гана, чехи авунва.

Дуктурвилдин пеше хъагъунин къаст адан рикле гъеле гъвечи члавалай авай. Ик, Вагъид Эфендиева 1958-йисуз Дербент шегъерда медицинадин училище куьтягъна, фельдшервилдин диплом къачуна. Жегъил пешекар Агъул райондин Чирагъ хуьруьз рекъе туна, са йисалай адакай анин азарханадин заведующий хъана. Медицинадин илимрин деринриз гъахъунин ният кылиз акъудун патал ада нубатдин кам ДГМИ-диз къачуна - 1961-йисуз и вуздик экечина. Къисмет ахътинди хъана хъи, къвед лагъай курсуна келзавайла, 220 студентдикай анжах Вагъид Эфендиеваз армиядин жергейриз эверна. Германияда яракълу къушунрин жергейра адакай танкист хъана. Ватандин

вилик буржи кылиз акъудайдалай къулухъ ам институтдиз хтана ва анаг агалкъунралди куьтягъна. Студент тир йисара ада хирургиядиз иллаки майилвал ийиз хъана. Гъеле институтда амаз бязи операцияр авунин сирер чирна. Сифтедай ада, пешекар хирургдин куьмекчи яз, тежриба къватна.

1970-йисан гатуз адаз Калужский областдиз фин теклифна. Ам Перемышлда авай райбольницадин дуктурвиле къабулна. Гуьгъуьнлай ада областдин интернатурада чирвилер артухарна. Пуд йисуз хирург яз къвалахай Вагъид дуктурдиз Москвадин сад лагъай медицинститутдин аспирантурадик экечиз къан хъана, амма партийный органрин теклиф галагиз экечиз хъаначир. 1973-йисуз Вагъид Эфендиевакай Перемышлдин ЦРБ-дин къилин дуктур хъана. Ада регъбервал гайи сифте йикъарилай азарханада хъсан шартлар тешкилуни мураддалди хейлин къвалахар кылиз акъудна, коллективдин патай еке гъуьрмет къазанмишна.

1974-йисуз ам Москвадин сад лагъай медицинститутдин аспирантурадик экечина. Гуьгъуьнлай ада медицинадин илимрин докторвилдин диссертацияни хъена. Ик, Вагъид Абдуллаевича гъвечи члавалай вичин рикле авай мурад агалкъунралди кылиз акъудна.

гъашарат я. Хушракан-деведиз Египетдин гигант ва я гарун акърабни лугъуза. Ам гзаф зиринг я - са сятда 16 километрдиз чукурриз жеда.

Баябан къумлухура яшамеш жезвай абурун рекъвер мягкъембуру я - вири бедендин пуд паюнкай са пай тешкилзава.

Акунар зегъле ракурдайбуру ятани, вич зегъерлуди туш. Инсандиз ада къасун хаталу туш, яни са артух зарар гудач. Бязи жуьрейри, чигъа-чигъ ийиз, шуьклуь ванер акъудда. Хушракан-деве йифен гъашарат я. Йикъан вахтунда ада, къванерин къанерик, ткевнера далдаламеш хъана, вичин уьмуьр секиндин тухуда. Хушракандиз ушар и гъашаратри гъвечи кифер, жуьреба-жуьре гъашарат ва чпин тлем акакъдай вири затлар незва. Ихътин еке гъашаратри гъатта чурчурал, акърабрал ва къушарин шарагрални гъужумда.

Дубняда

В.Путина тагъкимарна

Сирияда авай законсуз яракълу дестеяр чуру къастар кылиз акъудиз гъазур жезва, гъа жергедай яз - химиядин яракъ ишлемишунихъ галаз алакълубурни. "Интерфакс" чешмедиди хабар гузвайвал, идан гъакъиндай Россиядин Президент В.Путина 7-сентябрдиз Ирандин ва Туркиядин президентрихъ галаз кыле феи гуьруьшдал малумарна. 4-сентябрдиз Россиядин ВКС-ди Идлибда бомбар вегъинин гегенш гъерекатар кыле тухвана. Оборонадин министерстводи тестикъарайвал, тайин чкаяр бомбаламишуникди боевикри пилот галачир аппаратар, хъиткъинардай затлар къватнавай склад ва цех тамамвилелди тергна.

Са шумуд югъ идалай вилик РФ-дин Президентдин пресс-секретарь Д.Пескова къейд авурвал, Идлибда гъалар гъеле акъван хъсан туш. Идлиб боевикрин гуьзчивилик квай Сириядин эхиримжи чехи шегъер я. И мулкар патал 2011-йисалай женгер кыле физва.

Куьмек гун хиве къуна

Россиядин Президентдин куьмекчи Владислав Суркова ДНР-дин цийи регъбер Денис Пушилинад къвалахда агалкъунар хъун алхишна ва куьмекни гун хиве къуна. Идакай Донецкдай хабарин чешмедиди малумарнава.

"Кыле феи сечкири Донбассдин сиясатдин, медениятдин вини дережа, рейсаввал, ислыгъвал, лайихлу уьмуьр кыле тухунин ихтиярар патал женг члугунин кар давамарунин жигъетдай халкъдин къетивал къалуруна", - къейдна Суркова.

7-сентябрдиз ДНР-дин Халкъдин советдин заседанидал Денис Пушилинин республикадин къилин везифаяр вахтуналди тамамардайди яз тайинарна. Республикдин цийи къил хъагъунин сечкияр 11-ноябрдиз кыле фида.

Рикел хкин, 31-августдиз Донецкда ДНР-дин къил, республикадин бине кутурбурукай сад тир Александр Захарченкодин чандиз вагъшивилелди къаст авунай.

Гъуьлягъдикай къутармишна

Ганада аялдал гъужум авур лап чехи гъуьлягъ фермерди къена. Идан гъакъиндай "Citinewsroom.com" чешмедиди хабар гузва. 38 йисан яшда авай Эклу Авайла тестикъарзавайвал, адаз йис тамам тахъанвай вичин рушан гъараяр къариба жуьрединбуру тирди чир хъана. Ам тадиз аял галай патахъ фена. Эклудиз акуна хъи, къуд метр яргъивал алай гъуьлягъ таза аял тукъуьнлиз алахънавай.

Итимдиз питон чукурриз къан хъана, амма гъуьлягъ адал аруш хъана. Фермердивай гъуьлягъдин туьд къуна, адал еб вегъез алакъна. Гъа и жуьреда ада питондин винел гъалибвал къачуна. Гуьгъуьнлай ада гиликънавай гъуьлягъ шегъердин майдандал тухвана ва чкадин агъалийриз къалуруна. Ахпа ада аял медицинадин рекъяй ахтармишун патал азарханадиз тухвана.

Къейдзавайвал, Ганада питонрин са шумуд жуьре ава. Бязи питонри 6 метр къван яргъивал ала, 100 кг къван заланвал ава. Бязи питонри Нил вацун жегъил крокодилар, гъатта леопардарни тукъуьнай дуьшуьшар малум я.

Нетижалу регионар малумарна

Москва, Ханты-Мансийский автономный округ ва Башкирия республика налогрин сиясатдин жигъетдай Россиядин виридалайни нетижалу регионар яз малумарнава. Ихътин фикирдал РвС тешкилатдин пешекарар атана. Абурун ахтармишунрин нетижаяр тешкилатдин сайтда раижнава.

Регионрин дережаяр ахтармишай авторри ирид терефдиз фикир ганва. Абурун жергеда налогар тайинарунин къурулуш вилик финин гъал, масанай куьн хъанвай ксар патал патентар ишлемишун, улакърин налогрин къиметар ва масабур ква. Ибурулайни гъейри, кадастрдин къиметдиласлу яз, регионда тешкилатрин ва физический ксарин эменнидин налогдин гъахъ-гъисаб ишлемишзаватла ва я ишлемишзаватла, гъа кардизни фикир ганва. Вири и терефриз килигна, РвС-дин пешекарри виридалайни нетижалу регионриз гзаф баллар гана. Ик Москвадиз 196,8 балл хъана, ХМАО-диз - 184,8, Башкириядиз - 172.

Сириядиз фена

Россиядин гъуьлерин пияда къушунрин подразделение Средиземный гъуьле флотдин ва авиациядин вердишвилерин серенжемар санал кыле тухун патал Сириядиз фена. Идан гъакъиндай "Новости" РИА-дин корреспондентди агъвалатар кыле физвай чкадай хабар гана.

Россиядин аскерри Сириядин Латакия вилайтдин патарив гъай шартлу душмандин сенгерар кун герек тир. Сифтедай къерехдал вертолетда аваз разведчикрин десте фена. Гуьгъуьнлай лутквейра аваз гъуьлелай барбат хъанвай ва маса манийвилер авай чкайрай рехъ ачухдайбурун дестени атана ва идалай къулухъ асул къуватар вири желбна. Десант авудунин гъерекатар патал даяедин 26 гими кардик кутунвай. Десантникриз цавай Россиядин ВМФ-дин ва ВКС-дин лув гудай 24 аппаратди куьмекна.

1-8-сентябрдиз Средиземный гъуьле тухвай вердишвилерин серенжемар Россиядин ВМФ-ди ва ВКС-ди санал тешкилай сифте тежрибадин гъерекатар я.

Къуд юкбуз - тама

Китайдин Гуанси-Чжуанский автономный районда рехъ алатуниди масанихъ акъатай 22 вацран яшда авай руш къуд йикъалай жагъун хъууна. Идан гъакъиндай "South China Morning Post" чешмедиди хабар гузва.

Фермердин къуд ва ругуд йисан яшда авай, аялрихъ галаз къугъвадайла, и аял дуьшуьшдай там галай патахъ алатна. Нисинин вахтунда руш къваллиз тахтайла, буьбади вири багърийивай адахъ къекъуьн тлаабна. Полициядиз лагъайтла, гъвечи руш квахънавайдакай пакадин юкбуз чир хъана.

Полициядин къуллугъчийрини чкадин агъалийри тамари кунвай тепейрин мулкар вири ахтармишна. Аял жагъур хъуунин гъерекатра 700 касди, къицери ва пилот галачир лув гудай аппаратри иштиракна. Алахъуни нетижани ганач. Къуд лагъай юкбуз хуьруьн агъалидиз тепедин кул-кусрай ажайиб ванер атана. Квахъай аял полициядин къуллугъчийриз къалин кул-кусрай жагъана. Хирер, гъашаратри къасай гелер алай ам гъасятда азарханадиз агакъарна. Са къадар хасаратвилер хъанатани, аял сагъ яз амукъна.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Квез чидани?
Хушракан-деве

Египетда ва шаркъ патан маса уьлквейра хушракан-деве твар алай еке гъашарат ава. Яргъивилел 15 сантиметр алай адаз халисан хушракан лугъуз жедач. Ам хушраканрин дестедик акатзавай сольпуга хътин

понеделник, 17 сентября

РГВК

06.45 «Заряжайся!»
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
08.00 «Заряжайся!»
08.10 Мультфильм
08.20 «Служа Родине»
08.45 «Заряжайся!»
08.50 Д/с «Путешествие на край света»
09.15 «Годекан»
09.45 Х/ф «Просто Саша»
11.20 К 100-летию Омарла Батрыя. В/ф «Непогасшая звезда»
12.05 «Парламентский вестник»
12.30,14.30,16.30 Время новостей Дагестана
12.50 «Искусство в традициях народов Дагестана» Кубачи
13.15 «Человек и право»
14.50 Х/ф «Угрюм-река» 1
16.50 Х/ф «Здравствуй и прощай»

18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30,22.30 Время новостей Дагестана
20.00,23.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Экологический вестник»
20.40 «Кунацкая»
21.20 Д/ф «Абас»
21.40 «Память поколений» Узник фашизма Савельева З. П.
23.20 «Глобальная сеть»
23.45 Д/с «Путешествие на край света»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.35 Т/с «Защитник»
02.20 «Память поколений» Узник фашизма Савельева З. П.
03.00 Х/ф «Сокровища ацтек»
04.40 Передача на табасаранском языке «Мил»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 17 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «Ищейка». Новый сезон. (12+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант. (16+).
01.10 Т/с «Мосгас». (16+).
1.15 На самом деле. (16+).
2.15 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.15 Модный приговор.
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

11:40,14.40,17.40,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Телеверсия концерта ко Дню единства народов Дагестана
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Морозова». (12+).
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Акваполи». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Принцип Хабарова». (12+).
3.45 Судьба человека с Борисом Корчевниковым

НТВ

4.55 Т/с «Таксист». (16+).
6.00 Деловое утро НТВ.
8.20 Т/с «Возвращение Мухоморова». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Посечник». (16+).
12.00 Реакция.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ДНК. (16+).
18.15 Т/с «ШЕФ. Новая жизнь». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «ШЕФ. Новая жизнь». (16+).
21.00 Т/с «Ментовские войны». (16+).
23.00 Т/с «Невский». (16+).
0.00 Сегодня.
0.10 Поздньюк. (16+).
0.20 Т/с «Свидетели». (16+).
1.20 Место встречи. (16+).
3.15 Поедем, поедим!
4.10 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.30 Давай разведемся! (16+).
10.30 Тест на отцовство. (16+).
11.30 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.35 Мелодрама «40+, или геометрия чувств». (Украина). (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Артистка». (16+).
22.35 Т/с «Напарницы». (16+).
23.35 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
2.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
3.30 Мелодрама «Влюблен по собственному желанию». (16+).
5.10 6 кадров. (16+).
5.35 Джейми: обед за 30 минут. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Х/ф «Дело Румянцева». (16+).
10.00 Д/ф «Последняя обиды Евгения Леонова». (16+).
10.55 Городское собрание. (16+).
11.30 События.
11.50 Т/с «Чисто английское убийство». (12+).
13.40 Мой герой. Ксения Лаврова-Глинка. (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун». (16+).
17.00 Естественный отбор. (16+).
17.50 Т/с «Хроника гнусных времен». 1 и 2 с. (12+).
19.40 События.
20.00 Петровка, 38. (16+).
20.20 Право голоса. (16+).
22.00 События.
22.30 Молчание денег. (16+).
23.05 Знак качества. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.30 Свадьба и развод. Ольга Бузова и Дмитрий Тарасов. (16+).
1.25 Д/ф «Зачем Сталин создал Израиль». (12+).
2.15 Т/с «Отец Браун». (16+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.15,9.15,10.05 Х/ф «Фронт без флангов»
9.00 Новости дня.
10.00 Военные новости.
12.15,13.15,14.05 Х/ф «Фронт за линией фронта». (12+).
13.00 Новости дня.
14.00 Военные новости.
16.20 Х/ф «Дачная поездка сержанта Цыбули». (16+).
18.00 Новости дня.
18.40 Д/с «Вперед, кавалерия!» «Из-под топора копыт». (12+).
19.35 Открытый эфир. (12+).
21.20 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». (16+).
22.10 Скрытые угрозы. «Продовольственные войны». (12+).
23.00 Новости дня.
23.15 Между тем. (12+).
23.45 Т/с «Дума о Ковпаке». (16+).
3.45 Х/ф «Жизнь и удивительные приключения Робинзона Крузо».

вторник, 18 сентября

РГВК

06.45 «Заряжайся!»
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильм
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Сокровища ацтек»
11.20 Д/ф «Абас»
11.40 «Память поколений» Узник фашизма Савельева З. П.
12.55 «Кунацкая»
13.40 «Экологический вестник»
14.05 «Дагестан туристический»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Угрюм-река» 2 с
16.30 Время новостей Дагестана

16.50 Х/ф «Казачи»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьлу»
19.30,22.30 Время новостей Дагестана
20.00,23.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Подобности»
20.45 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»
22.00 «Поколение» «Алые паруса Екатерины Кавсабовой»
23.20 «Угол зрения»
23.45 Д/с «Путешествие на край света»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьлу»
01.35 Т/с «Защитник»
02.20 «Поколение» «Алые паруса Екатерины Кавсабовой»
02.40 Х/ф «Буч Кэссиди и Санденс Кид»
04.40 Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьлу»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 18 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «Ищейка». Новый сезон. (12+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант. (16+).
01.10 Т/с «Мосгас». (16+).
1.15 На самом деле. (16+).
2.15 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.15 Модный приговор.
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

09:00 «Алшан» (на цахурском языке)
11:40,14.40,17.40,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 О спорт — ты мир. Скалолазание и альпинизм
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Морозова». (12+).
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Акваполи». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Принцип Хабарова». (12+).
3.45 Судьба человека.

НТВ

4.55 Т/с «Таксист». (16+).
6.00 Деловое утро НТВ. (12+).
8.20 Т/с «Возвращение Мухоморова». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Посечник». (16+).
12.00 Реакция.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ДНК. (16+).
18.15 Т/с «ШЕФ. Новая жизнь». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «ШЕФ. Новая жизнь». (16+).
21.00 Т/с «Ментовские войны». (16+).
23.00 Т/с «Невский». (16+).
0.00 Сегодня.
0.10 Т/с «Свидетели». (16+).
1.15 Место встречи. (16+).
3.15 Еда живая и мертвая. (12+).
4.05 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.45 Давай разведемся! (16+).
10.45 Тест на отцовство. (16+).
11.45 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
12.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.20 Мелодрама «Артистка». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Катина счастья». (Россия). (16+).
22.35 Т/с «Напарницы». (16+).
23.35 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
2.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
4.00 Мелодрама «Родня». (16+).
5.55 6 кадров. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Доктор И. (16+).
8.35 Х/ф «Белые Росы». (12+).
10.20 Д/ф «Николай Караченцов. Нет жизни до и после...» (12+).
11.30 События.
11.50 Т/с «Чисто английское убийство». (12+).
13.40 Мой герой. Александр Митта. (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.10 Т/с «Отец Браун». (16+).
17.00 Естественный отбор. (16+).
17.50 Т/с «Хроника гнусных времен». 3 и 4 с. (12+).
19.40 События.
20.00 Петровка, 38. (16+).
20.20 Право голоса. (16+).
22.00 События.
22.30 Осторожно, мошенники! Квартирные шурымуры. (16+).
23.05 Прощание. Марис Лиена. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.30 Хроники московского быта. Ушла жена. (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.00 Д/с «Личные враги Гитлера»
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Другой майор Соколов». (16+).
10.00 Военные новости.
10.05,12.25,13.15 Т/с «Другой майор Соколов». (16+).
13.00 Новости дня.
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Другой майор Соколов». (16+).
18.00 Новости дня.
18.40 Д/с «Вперед, кавалерия!» «Шахи против пулеметов». (12+).
19.35 Открытый эфир. (12+).
21.20 Улика из прошлого. «Тайна эпидемии. Смерть из пробирики». (12+).
22.10 Легенды армии с Александром Маршалом. Дмитрием Лелюшенко. (16+).
23.00 Новости дня.
23.15 Между тем. (12+).
23.45 Т/с «Дума о Ковпаке». (16+).
2.55 Х/ф «Атака». (12+).

среда, 19 сентября

РГВК

06.45 «Заряжайся!»
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.10 Передача на лакском языке «Аьрчи ва агьлу»
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильм
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Буч Кэссиди и Санденс Кид»
12.05 «Поколение» «Алые паруса Екатерины Кавсабовой»
12.55 Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни»
14.30,16.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Угрюм-река» 3
16.50 Х/ф «Деревенский детектив»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

19.30,22.30 Время новостей Дагестана
20.00,23.00 Время новостей Махачкала
20.20 Проект «Мы — российский народ. Дагестан многонациональный»
20.45 «Здоровье» в прямом эфире
21.45 «Столичный эрудит»
21.55 «Городская среда»
23.20 «Аутодафе»
00.00 Х/ф «Малочисленные народы Северного Кавказа. Ногайцы»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке
01.35 Т/с «Защитник»
02.20 Х/ф «Городская среда»
02.45 Х/ф «Американец в Париже»
04.35 «Столичный эрудит»
04.50 Передача на даргинском языке

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 19 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «Ищейка». Новый сезон. (12+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант. (16+).
01.10 Т/с «Мосгас». (16+).
1.15 На самом деле. (16+).
2.15 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.15 Модный приговор.
4.10 Контрольная закупка.

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
11:40,14.40,17.40,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Ногайские родники. Зайда Зинеева
18.35 Республика
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Морозова». (12+).
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Акваполи». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Принцип Хабарова»

НТВ

4.55 Т/с «Таксист». (16+).
6.00 Деловое утро НТВ. (12+).
8.20 Т/с «Возвращение Мухоморова». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Посечник». (16+).
12.00 Реакция.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ДНК. (16+).
18.15 Т/с «ШЕФ. Новая жизнь». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «ШЕФ. Новая жизнь». (16+).
21.00 Т/с «Ментовские войны». (16+).
23.00 Т/с «Невский». (16+).
0.00 Сегодня.
0.10 Т/с «Свидетели». (16+).
1.15 Место встречи. (16+).
3.10 Чудо техники. (12+).
4.10 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
6.30 6 кадров. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.45 Давай разведемся! (16+).
10.45 Тест на отцовство. (16+).
11.45 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
12.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.20 Мелодрама «Катина счастья». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Наследница». (16+).
22.50 Т/с «Напарницы». (16+).
23.50 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
2.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
4.00 Мелодрама «Странные взрослые». (16+).
5.35 Джейми: обед за 30 минут. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Доктор И. (16+).
8.35 Х/ф «Дело было в Пенкове». (12+).
10.30 Д/ф «В.Тихонов. До последнего мгновения». (16+).
11.30 События.
11.50 Т/с «Чисто английское убийство». (12+).
13.40 Мой герой. Ольга Дроздова. (12+).
14.30 События.
14.50 Город новостей.
15.05 Т/с «Отец Браун». (16+).
16.55 Естественный отбор. (16+).
17.45 Т/с «Сразу после сотворения мира». 1 и 2 с. (12+).
19.40 События.
20.00 Петровка, 38. (16+).
20.20 Право голоса. (16+).
22.00 События.
22.30 Линия защиты. (16+).
23.05 90-е. Короли шансона. (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.30 Прощание. Георгий Жуков. (16+).
1.25 Д/ф «Клаус Барби. Слуга всех господ». (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.00 Д/с «Личные враги Гитлера»
9.00 Новости дня.
9.15,10.05,12.25 Т/с «Другой майор Соколов»
10.00 Военные новости.
10.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Другой майор Соколов». (16+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Другой майор Соколов». (16+).
18.00 Новости дня.
18.40 Д/с «Вперед, кавалерия!» «На коня, пролетарий!» (12+).
19.35 Открытый эфир. (12+).
21.20 Д/с «Секретная папка». «Лекарство для победы». (12+).
22.10 Последний день. Юрий Левитан. (12+).
23.00 Новости дня.
23.15 Между тем. (12+).
23.45 Х/ф «От Буга до Вислы». (12+).
2.35 Х/ф «Непобедимый».
4.05 Х/ф «Белорусский вокзал»

четверг, 20 сентября

РГВК

06.45 «Заряжайся!»
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке
07.50 «Заряжайся!»
08.00 Мультфильм
08.45 «Заряжайся!»
08.55 Д/с «Путешествие на край света»
09.25 Х/ф «Американец в Париже»
11.45 «Аутодафе»
12.55 «Здоровье»
13.45 «Столичный эрудит»
13.55 «Городская среда»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Угрюм-река» 4 с
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Меж высоких хлебов»
18.30 Обзор газеты «Хакыкьат»

18.45 Передача на аварском языке «Паданги паламги заманги»
19.30,22.30 Время новостей Дагестана
20.00,23.00 Время новостей Махачкала
20.20 Д/ф «Дагестан. Путь от прошлого к настоящему»
21.20 «Вернисаж»
21.50 «Агросектор»
23.20 Д/ф «Мир природы»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Паданги паламги заманги»
01.35 Т/с «Защитник»
02.20 Х/ф «Змей»
04.30 Передача на аварском языке «Паданги паламги заманги»
05.05 «Агросектор»
05.30 Х/ф «Меж высоких хлебов»

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.15 Сегодня 20 сентября. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).
12.00 Новости.
12.15 Время покажет. (16+).
15.00 Новости.
15.15 Давай поженемся!
16.00 Мужское/Женское.
17.00 Время покажет. (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.25 Время покажет. (16+).
18.50 На самом деле. (16+).
19.50 Пусть говорят. (16+).
21.00 Время.
21.30 Т/с «Ищейка». Новый сезон. (12+).
22.30 Большая игра. (12+).
23.30 Вечерний Ургант. (16+).
01.10 Т/с «Мосгас». (16+).
1.50 На самом деле. (16+).
2.50 Мужское/Женское.
3.00 Новости.
3.05 Мужское/Женское.
3.45 Модный приговор.

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
11:40,14.40,17.40,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Олимпийские надежды. Джамулат Бижамулат Бижамулат
5.00 Утро России.
9.00 Вести.
9.15 Утро России.
9.55 О самом главном. (12+).
11.00 Вести.
12.00 Судьба человека с Б.Корчевниковым. (12+).
13.00 60 минут. (12+).
14.00 Вести.
15.00 Т/с «Морозова». (12+).
17.00 Вести.
18.00 Андрей Малахов. Прямой эфир. (16+).
19.00 60 минут. (12+).
20.00 Вести.
21.00 Т/с «Акваполи». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 Т/с «Принцип Хабарова»

НТВ

4.55 Т/с «Таксист». (16+).
6.00 Деловое утро НТВ. (12+).
8.20 Т/с «Возвращение Мухоморова». (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Т/с «Посечник». (16+).
12.00 Реакция.
13.00 Сегодня.
13.25 Чрезвычайное происшествие. Обзор.
14.00 Место встречи.
16.00 Сегодня.
16.30 Место встречи.
17.20 ДНК. (16+).
18.15 Т/с «ШЕФ. Новая жизнь». (16+).
19.00 Сегодня.
19.40 Т/с «ШЕФ. Новая жизнь». (16+).
21.00 Т/с «Ментовские войны». (16+).
23.00 Т/с «Невский». (16+).
0.00 Сегодня.
0.10 Т/с «Свидетели». (16+).
1.15 Место встречи. (16+).
3.10 Наш ПотребНадзор.
4.05 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.35 Давай разведемся! (16+).
10.35 Тест на отцовство. (16+).
11.35 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
12.35 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
14.10 Мелодрама «Наследница». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
19.00 Мелодрама «Лжевидеодетектив». (Россия). (16+).
22.50 Т/с «Напарницы». (16+).
23.50 6 кадров. (16+).
0.30 Т/с «Метод Лавровой». (16+).
2.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
4.00 Мелодрама «Человек родился». (16+).
5.50 6 кадров. (16+).

Table with 6 columns: РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА. Content for Friday, September 21.

Table with 6 columns: РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА. Content for Saturday, September 22.

Table with 6 columns: РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА. Content for Sunday, September 23.

Table with 6 columns: ПОНЕДЕЛЬНИК, ВТОРНИК, СРЕДА, ЧЕТВЕРГ, ПЯТНИЦА, СУББОТА, ВОСКРЕСЕНЬЕ, РАДИО. Content for the week of September 17-23.

Россиядин майданра

ФУТБОЛ

Эмираслан ШЕРИФАЛИЕВ

Футболдай Махачкъаладин "Олимп" командадике Вироссиядин аялринни жаванрин "Тумаждин туп - Кубок Coca-Cola" акъажунрин гъалибчи хъана. Кар алай матчар футболдай дуньядин чем-

пионатдин вахтунда ишлемишай Дондал алай Ростовда авай "Олимп-2" майдандал киле фена.

Финалда дагъустанвийри Новгороддин областдин Старая Русса шегъердин патай векилвалзавай командадин винел 3:0 гысабдалди гъалибвал къазанмишна. Пуд лагъай чкадиз лайихлу хъайи Воронеж шегъердай тир

"СОШ-73-Патриот" командадиз Новосибирскдин "Энергия" кумукъна. Сифтегъан пуд чка патал 71 командади бягъ тухузвай.

Гъалибчиар футболдай Россиядин хягъай милли командадихъ галаз гурьумиш хъана, тренер Станислав Черкесовахъ галаз риклел аламукъдай шиклар яна.

Къейд ийин, "ДЮСШ "Олимп" Махачкъалада кардик кваз, ана тежрибалу тренерри жегъилриз футболдин сирер чириз гзаф йисар я. Кыле чи ватангъли Вадим Зиятханов авай и спортшколадин тренерар тир Гъуьсейн Мегъамедован, Сергей Чистякован, Рамазан Гъажибалаеван гъилик вердишвилер къачузвай аялри республикадин футболдин тарихда сифте яз ихътин агалкъун къазанмишна.

В.Зиятханова къейдна: "Къенин чи гъалибвилек, гъелбетда, Махачкъала шегъердин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин режъай комитетдин председател Марат Ибрагъимован чехи пайни ква. Ада спортдин гележег авай жуьрейриз ва абур виликди тухуниз, меркездин сергъятра жегъилри сагълам умуьр куьчуьрмишуниз артух фикир гузва. И карди чи зегъметар гъаки фидач лагъана инанмишвал гузва, мадни гзаф алахъна, жегъилрихъ галаз кваллахдай ашкъи кутазва".

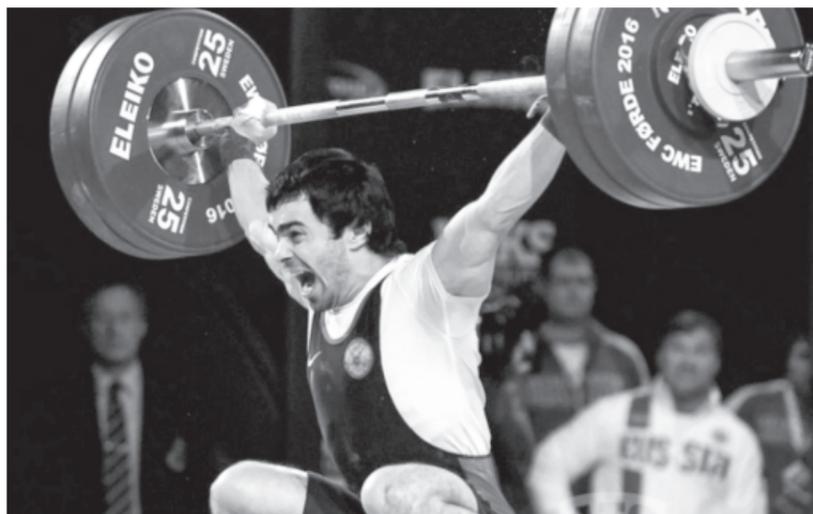
Вадра уьлкведин чемпион

ЗАЛАН АТЛЕТИКА

Дондал алай Ростовда залан атлетикадай Россиядин чемпионат киле фена. Ана 69 кг-дал къведальди заланвал авайбурун арада чи ватангъли **Феликс ХАЛИБЕГОВА** вад лагъай сеферда Россиядин чемпионвилин твар къазанмишна. Ада санлай тир гысабдалди 305 кг (140+165) заланвал авай штанга жкажна. Гимишдин медалдиз - 301 кг жкажай Кирилл Мусохранов (Москва, Кемеровский область), буьруьнждин медалдиз - 294 кг-дал тлем гъиз хъайи Александр Мышов (Московский область, Чувашия) лайихлу хъана. Москвадин ва Санкт-Петербургда патай векилвалзавай Феликс кве сеферда Европаддин чемпионни я.

Феликс Халибегова къейдайвал, акъажунриз Сочида Россиядин кылин командадихъ галаз сборра гъазур жезвай.

- Тренировкаяр адетдин къайдада гужлудаказ киле физвай. Идалайни гъейри, са куьруь вахтунда авайдалай залан категориядай гъазур хъун лазим тир. Ингъе, аквазвайвал, и акъажунра вири ругуд сефердани лазим къайдада штанга жкажна - гъалибвал зиди я. Захъ

галаз акъажайбур фадлай чидайбур ва дуствилин рафтарвилера авайбур я. Сагърай чеб, къуватар алцумиз гзаф итижлу тир. Трибунайрихъай зи терехъуьзвайбурун майиларни за гыссзавай. Сагърай абурни. Чухсагъул зи мукъвабуруз, дустариз, гъаки Дагъустандай ва Россиядин маса регионрай тир терефдарриз-

ни. Сагърай зи тренерар Артур Максимович Абдулмежидов, Мамиков Леонович Мкртчян, гъакини гъазур жез куьмекар гайи Россиядин хягъай командадин тренерар, гъар са карда куьмек гузвай ва терехъуьзвай Москвадин залан атлетикадин Федерациядин президент Максим Муьгъуьдинович Абдулмежидов.

Спорт террордиз акси я

ВЕЛОСПОРТ

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Дагъустан Республикада 2016-йисуз къабулнавай терроризмадин идеологиядиз аксивал авунин Комплексный гос-

программа умуьрдиз кечирмишунин сергъятра аваз Белиж поселоқдин администрацияди ва ина кардик квай велоспортдин "Леки" клубди велосипедар гъалзавай агъалийрин иштираквал аваз терроризмдиз акси серенжем киле тухвана.

Ина велосипедар гъалзавай 100-лай гзаф къватл хъанвай. Абурун арада яшлурни, жаванарни, диде-бубайри гъанвай гъевчи аяларни кваз авай. Акцияда Белиждин гимназиядин, 3 ва 4-нумрайрин, Г.Лезгинцеван тварунихъ галай школайрин командайрини иштиракна.

Акциядиз къватл хъанвайбурун вилик рахай Белиж поселоқдин кыл Рамиз Гъабибулаева, Дербент райондин физический культурадин ва спортдин режъай отделдин начальник Абубакр Ханмегъамедова, "Леки" клубдин режбер Радик Апаева велоспортдал рикл алайбуруз хуш гафар лагъана, сагълам умуьр тухун патал адахъ еке метлеб авайди къейдна.

Шоссейный куьчеда киле феи серенжемдин иштиракчиар поселоқдин агъалийри хушдиз къабулна.

Тешкилатчийри абуруз хъсан савкъатарни гъазурнавай. Мярекатдин иштиракчийриз пулсуз билетар гана, лотерея тухвана. Лотерейдин кылин приз велосипед тир.

Лезги хуьрер

Камаррин

тарихдай

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
тарихчи, писатель

Куьгъне Кура, Къулан, Вино, Агъа Захитл, Цнал, Цлахъ хуьрериз физвай рекъин къерехда тлулал Камар хуьр алайди тир. Сифте Куьре округдик, 1935-йисалай Хив райондик акатай Камар хуьр, тарихдин делилрай аквазвайвал, винидихъ тварар куьр хуьрерилай геж арадал атанва.

Камар цадай мулкарин, векин ва мал-къара хуьдай чуьллерин, къайи булахар авай тамарин юкъва экъай хъанвай. Гъакини къейд ийиз жеда хъи, ина мад санани авачир хътин чламха сортунин чуьхверрин еке багъ авайди тир. Къакъан, (яцлу тарарал дадлу емишар жедай). Камарвийрин кылин кеспи магъсулдарвал, малдарвал тир. Дишегълийри рухвар, гам-халича, чувал-тапрак, шалар, гуьлуьтар храдай. Шейэриз патарив гвай хуьрера ва масанра игътияжни авай. Агъалийри кар-кеспида ишлемишзавай алатарни чпи туьклуьрнавайбур, амайбурулай тафаватлубур тир. Цан цун патал - туьрез, куьтен, вик, улакьар патал - гъелерар, араба, фургун, юг гатун патал ругунар, лашар-кларар, ийрфер, куьквер ва майишатда ишлемишдай маса шейэр гъазурдай устларар Къурбаналиев Рамазан, Тагъирбегов Агъамирзе, Алиев Саидагъмед тир.

Совет гъукум арадал къведалди, Дадаш лугъудай агъали ина сад лагъай савдагар тир. Адаз ина ва Къасумхуьрел вичин туьквенарни авай. Халкъдин арада амай "Гъикл хъана, ваз им Камар Дадашан туьквен яни?" келимани и касдихъ галаз алакъалу я. Дадаш фад масадан члалахъ жедай кас тир, туьквендай буржуна вугай шейэрин пул адав гзафбуру вахкудачир.

1936-йисан гатуз Камар къунши Курадихъ галаз сад хъана, Стлал Сулейманан тварунихъ галай колхоз арадал гъана. Адан киле гзаф йисара Алиев Агъмед акъвазнай. 1950-йисуз колхоз къуншидаллай Цналрин хуьруьн Фридрих Энгельсан тварунихъ галай колхоздик кутуна. Арада 3-4 км мензил авай и хуьрерин мулкар сад-садан патав гвай. Гъар сана хъиз, инани мискидин имам авай. Ам Къутхулай атанвай кас тир, ва чкадин агъалийрини адаз Къутхул фекъи лугъудай.

Сифтегъан классрин школа ачухайла, ана муаллимар яз Алиев Саидагъмеда ва Къурбаналиева Инжиди къвалахна. Чкадин амай агъалийрилай абур савадлубур, кел-хъин чидайбур тир. Гуьгъуьнлай мискидин дараматда аваз хъайи школада чпихъ педоброзование авай тркалви Нуьдуралиев Мирзалиди ва Кашан хуьрряй иниз гъайи свас Алиева Ширината яргъал йисара къвалахна.

1941-1945-йисара Ватан хуьз фронтдиз кас тефей хизан хуьре авачир. Фронтдай хтай Мисриханов Шабана, Тагъирбегов Агъамирзе, Куьребегов Туьменани Гъуьсена ва масабур даявдилай къулухъ уьлкве гуьнугъна хтунин карда активвилелди иштиракна.

Алай вахтунда вичин яшар 90 йисав агакъзавай и хуьруьн агъали Мисриханов Мегъамедтагъира гзаф йисара Цнал, Кура, Камар хуьрерин сад тир Советдин председателвиле къвалахна. Хуьрерин меденият вилик тухун, яшайишдин шартлар хъсанарун патал ада гзаф зегъметар члугуна.

Куьребегов Гъуьсена саки 15 йисуз Хив райондин банкирвиле, гуьгъуьнлай пуд хуьруьн Ф.Энгельсан тварунихъ галай колхоздин председателвиле къвалахна.

Камар хуьруьн экуь гъед ва дамах, ракъун рекъер туьклуьрдай устлар, фяле-шаир Тагъиров Шамсудина вичин "Инсан ва Ватан", "Зи бахт", "Лежбердин гъилер", "Чайдан" ктабра Ватан, зегъметчиар, абурун умуьр, хайи маканар машгъурнава.

1966-йисуз хъайи залзалади Камар хуьр тамвилелди чуькurna. Советрин гъукуматди камарвийриз а члавуз, залзалади еке зиянар гайи амай хуьрериз хъиз, аранда мублагъ чилер, къвалер эцигун патал куьмекар гана. Алай вахтунда камарвийр Белиж поселоқдин къекъуьндин вино пата Цийи Фригърин хуьре яшамиз жезва.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪИЛИН РЕДАКТОР

М. И. ИБРАГЪИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН

ЗАМЕСТИТЕЛЬ

М. А. АГЪМЕДОВ

65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н. М. ИБРАГЪИМОВ

65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН

Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН

Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАДИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Н. ВЕЛИЕВА

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный техноло-
гийрин ва массовый коммуникациядин хиле
гуьзчивал авунин рекъай Федеральный къул-
лугьдин Дагъустан Республикада авай Управ-
лениди 2016-йисан 12-декабрдин регистра-
ция авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди туьклуб хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-
къвена вахузвач. Редакциядин макъалай-
рин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА

ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.30

Газет "Издательство" "Лотос"

ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушканин куьче, 6.

Тираж 7396

И - И лишандик квай материалар

гъакъидихъ чапзавайбуру я.

12 - Икъван яшар хъанвайбуру келрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты

"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Расул Гъамзатован йикъар Дагъустандин къизилдин къелем

Даш АЛИЕВ

8-сентябрдин Ахцегь райбиблиотекядин (ЦБС) келдайбурун залда зурба шаир ва общественно-политический деятель Расул Гъамзатован 95 йисан юбилейдиз талукь мярекат - шаирдин эсерар келдайбурун конкурс кыле фена. "Дагъустандин къизилдин къелем" лишандик кваз ЦРБ-дин къуллугъчийри тешкилай ам, конкурсатар - райондин школайрин аялар тебрикуналди ва шаирдин уьмуьрдинни яратмишунрин рекъикай куьруь гафрахуналди, райондин культурадин управленидин (УК) начальнидин библиотекайрин рекъай заместитель Аделя Агъаевади ачухна ва кылени тухвана.

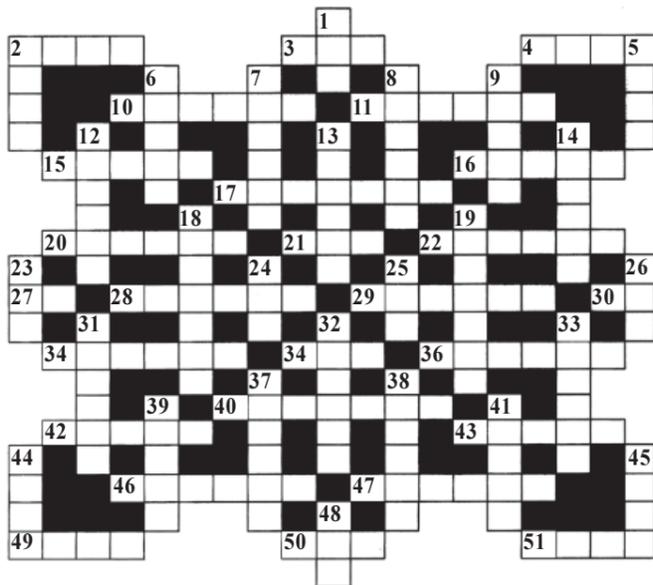
Сад-садан гуьгъуьналлаз экъечиз, дуствиликай ва ватанпересвилекай къенвай Р.Гъамзатован шаирар устадвилелди келзавай аялриз жюриди (адан къурулушдик жегъилрихъ галаз къа-

лахунин рекъай райадминистрациядин къилин къуллугъчи Назиля Исмаилова, райондин Культурадин управленидин начальник Къистер Гъаниева, адан заместитель Сулейман Сулейманов, "Цийи дуьнья" газетдин редактор Дашдемир Шерифалиев, РЮД-дин къилин пешекар Мейрам Рамзанова, Ахцегьрин 1-нумрадин школадин муаллим Жамиля Саидова квай) кьимет гузвай.

Конкурсда 1-чка - Ахцегьрин 1-нумрадин юкъван школадин 9-классдин ученица Самира Нурмегамедовади 2-чка Ахцегьрин 2-нумрадин СОШ-дин ученик Рауф Шагъамировани Жкемирин ООШ-дин ученица Камила Эмировади пайна. 3-чкадиз Ахцегьрин 3-нумрадин школада (АООШ) келзавай Телли Гъажиева лайихлу хъана. Абуруз - талукь тир дережадин, амайбуруз (вири 12 касди иштиракна) конкурсда иштиракунай райондин Культурадин управленидин патай гуьрметдин грамотаяр гана.

Кроссворд

Туьклубрайди - Абдул АШУРАГЪАЕВ

ДУЪЗ ЦАРАРА: 2. Парчадал машиндив атузвай нехиш. 3. Къилин сесинив къурзавай сес. 4. Хур, тик. 10. "Куьчени къвал... чирда". 11. Къазамат, дустагъ. 15. Ада мензил куьруьз къалурда. 16. Лезги артист Айдаеван твар. 17. Гуьлле алай яракъ. 20. Къураматдани, цени жедай чурчул хьтин са гъайван. 21. Веки къунвай чилин чин. 22. Къелен мяден. 27. Экъечай магъсулдин гуьур. 28. Кини. 29. Шииратдин жанр. 30. Гъам. 34. Дили тах квай хътинди. 35. Тан. 36. Тиб. 40. Садакъа, игъсан. 42. Цин гъайван. 43. Царарин маймун. 46. С. Сулейманан папан твар. 47. Генералиссимус. 49. Чулава къизил. 50. Кан. 51. Иви фитиндай гъашарат.

ТИК ЦАРАРА: 1. Бедендин пай. 2. Эме. 5. Рушан ва я вахан гуьул. 6. Урус фу. 7. 100 сотых. 8. "...гимидай акъудун". 9. Етим Эминан "... гъей!". 12. Цай къадай химиядин элемент. 13. Гъава къалурдай уьлчме. 14. Гъайванди сив элкъуьрун. 18. Маймундин са жуьре. 19. "Самур" журналдин виликан са твар. 23. Хвех такъадай клерец. 24. ... -бубаяр. 25. Миллетдин къетленвал. 26. Клеклец. 31. Гум акъатдай турба. 32. Яклун икьи шурва. 33. Приказ. 37. С. Сулейманан айгъамдин шиир. 38. Малуматар патал суалрин чар. 39. Гъилерин гьалкъа. 41. Бинеламшун патал герек жеда. 45. Лезги дестедик акатзавай халкъ. 48. Гуьлуьн къерех.

"ЛГ"-дин 36-нумрадин акъатай кроссворддин жавабар:

1. Мисклал. 2. Ништер. 3. Барцлак. 4. Клашклум. 5. Бузлах. 6. Гурцул. 7. Девдев. 8. Терлик. 9. Гъажиев. 10. Чардах. 11. Муфтул. 12. Къулиев. 13. Коканд. 14. Ростов. 15. Сердер. 16. Геракл. 17. Галтпал. 18. Багъдад.

"Мавел" издательстводи Гъаким Къурбанан "Яру Ярагъ" роман подписка авун малумарзава. Ам Ярагъ Мегъамедакай къенвай тарихдин эсер я. Са ктабдин кьимет - 500 манат.
ЧИ АДРЕС: Махачкъала, О.Кошевоян куьче, 42 а.
Тел: 8988-69-10-169

Камалдин хазинадай

✓ Члал туьклубриз хъун мумкин кар туш, гъикл хъи, ам яратмишзавайди халкъ я; филологри анжах адан законар ачухзава ва тайин къайдада твазва. Писателри лагъайтла, члалалди адан законрихъ галаз къадайвал яратмишунарзава.

В.БЕЛИНСКИЙ.

✓ Члал хъсанди ва я писди жедач... Члал - им анжах гуьзгуй я къван, вичелай шикаят, арза авун, наразивал къалурун виже текъвер гуьзгуй.

С.ДОВЛАТОВ.

✓ Члал чирун патал кичле кутадай хътин лазимлувилепай члалал ачухдиз рикл хъун важиблу я.

Пак АВГУСТИН

✓ Гзаф члалар чир хъун - им са даплардиз са шумуд куьлез хъун лагъай члал я.

ВОЛЬТЕР.

✓ Члал фикирин, къатлунунрин партал я.

С.ДЖОНСОН.

✓ Члални машин хъиз я, гъавилия адан пружинри, арабадин чархари хъиз, чиркъ - жиркъ авуниз рехъ гана виже къведач.

А.РИВАРОЛЬ

✓ Члаларин арада тафават акъван екеди я хъи, гъа са ибара са члала векиди яз акъазватла, маса члала къакъан, еке метлебдин мана авайди яз жеда.

Д.ДРАЙДЕН.

✓ Члал ва гафар риклин хилерни пешер я ва абуру ам къурангани ва я къауьзвани - гъадан патлахъай шагъидвалда.

А.ПЕРЕС.

Члал халкъдин фикирин, къатлунунрин гуьзгуй я; гъар са миллетдин акъулдин склад адан члала, медаль хъиз, клалубда тунва.

Х.СЕХАДОР.

Терроризмдиз - ваь! Риклелай алатдач

М.АГЪМЕДОВА

Терроризм, экстремизм. И гафарин ван хъайила, гъар са касдин вилик ягъунар, къиникъар, барбат хъанвай чкаяр авай шикалар акъатзава.

2000-йисара Дагъустанда ва гъакл Россиядани терроризмди къил кхажайдалай инихъ ислягъ халкъдин секинвал квахъна. Иллаки 2004-йисан 1-сентябрдин Кеферпатан Осетиядин Беслан шегъердин школада, 2002-йисан 9-майдин Каспийскда, парад кыле фидайла, террористри авур гъужумрикди ислягъ хейлин инсанар, аялар телефон хъун виридаз терроризмдин алчачин къалурна. Вахтар алатзаватлани, ихътин мусибатар садрани риклелай алатдач.

3-сентябрдин Къуругь райондин администрациядин акътовый залда Къурагърин 1 ва 2-нумрайрин юкъван школайрин члехи классрин аялрихъ галаз терроризмдиз акси женгина рейсавилин йикъаз талукъар-

навай гуьруш кыле фена. Абурун патав райондин къилин заместителар тир Махач Хариев, Жаврудин Халикъов, райондин прокурор Фируза Лагъметова, РОВД-дин отделдин начальник Султан Къарибов, Къурагърин 1-нумрадин юкъван школадин директор Гъамид Мисриев, физкультурадинни спортдин ва жегъилрин крарин рекъай отделдин начальник Рамиз Рамазанов, агъсакълринни ветеранрин Советдин председател Фахрудин Мирзоев ва хуьруьн агъсакълар тир Али Алиев, Сиражудин Агъмедов, Мегъамедвили Амрагъов атанвай.

Мярекат Рамиз Рамазанова кыле тухвана.

Кватл хъанвайбуруз Беслан шегъерда хъайи теракт ва Клирийрин хуьрай тир мешебег, Россиядин Игит Зейнуудин Батмановакай туьклубрнавай кинофильмаяр къалурна.

Гуьгъуьнлай Ф.Лагъметовади, М.Хариева, Гъ.Мисриева аялриз терроризм ва экстремизм негъ ийидай суьгъбетар авуна.

Покупаем облепиху (на ветках, не ободранную).
Обращаться по телефону: 8 928-531-74-60

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди
Мурад МЕГЪАМЕДОВ
кечмиш хъунихъ галаз алакълу яз Магъамдалиева Майрам, рагъметлудан хизандиз ва вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

Культурадин "Къуруш" тешкилатди играми
руш вахтул
бедбахтвилдин дуьшуьшдикди телефон хъунихъ галаз алакълу яз Аскандаров Зейдуллагъ Сейфуллагъовичаз, рагъметлуьрин хизанриз, багърийриз, мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

Мегъарамдуьруьн райондин Филерин хуьруьн администрацияди Ватандин Чехи дяведин ветеран
Нисред Къурбанович АМРАГЪОВ
рагъметдиз финихъ галаз алакълу яз адан хизанриз, вири мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

Культурадин "Къуруш" тешкилатди
Жавид Мизамудинович РАМАЗАНОВ
кечмиш хъунихъ галаз алакълу яз рагъметлудан хизандиз, мукъва-къилийриз, багърийриз, башсагълугъвал гузва.